

J IHOČESKÝ H EROLD

Internetový občasník o historii a pomocných vědách historických

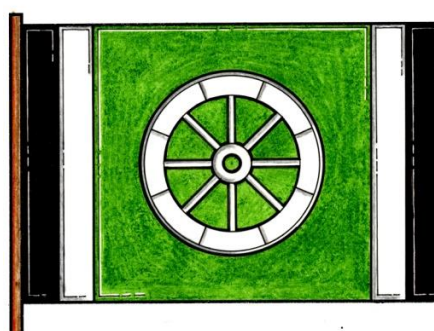

Jan Žižka z Trocnova

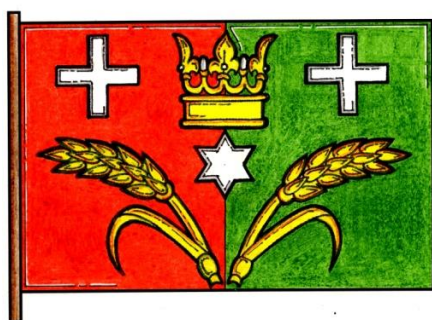
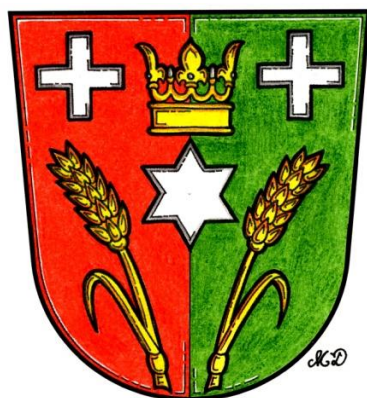
2015/2023

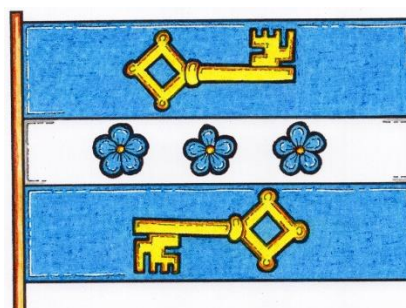
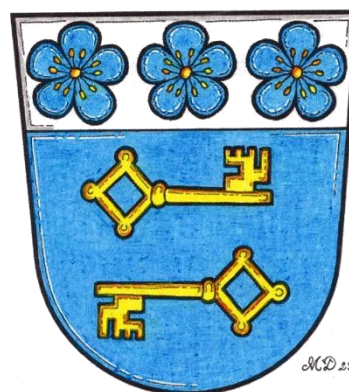
Blatná

Kadov

Pohorovice

Truskovice

<i>Znaky obcí Jihočeského kraje</i>	<i>Daněk Milan Ing.2</i>
<i>Obsah</i>	<i>Jihočeský Herold 2015/20233</i>
<i>Úvodník</i>	<i>Daněk Milan Ing.4</i>
<i>Znaky obcí Jihočeského kraje</i>	<i>Daněk Milan Ing.5</i>
<i>Kolokvie</i>	<i>Šustr Rudolf8</i>
<i>Miroslav Milec (*13.2.1940 Hradec Králové, +20.5.2015 Prachatice)</i>	<i>Daněk Milan Ing.10</i>
<i>Památky na vlastní oči viděné – květen – od Jemnice k Mohelnu</i>	<i>Daněk Milan Ing.17</i>
<i>První písemná zmínka o královském městě Českých Budějovicích</i>	<i>Daněk Milan Ing.21</i>
<i>Památky na vlastní oči viděné – Nasavrky a Hradecko</i>	<i>Daněk Milan Ing.23</i>
<i>Výročí založení Českých Budějovic v numismatice</i>	<i>Daněk Milan Ing.28</i>
<i>České korunovační klenoty v Českých Budějovicích</i>	<i>Daněk Milan Ing.31</i>
<i>Historie sochy Přemysla Otakara II. v Českých Budějovicích</i>	<i>Daněk Milan Ing.32</i>
<i>Znak, pečeť, vlajka – výstava ve SOkA České Budějovice</i>	<i>PHDr. Daniel Kovář34</i>
<i>Zprávy, informace, recenze</i>	<i>Daněk Milan Ing.37</i>
<i>Historie vzniku pomníku letcům v Českých Budějovicích</i>	<i>Daněk Milan Ing.38</i>
<i>Kulatá výročí na Blatensku</i>	<i>Červenka Vladimír Mgr.43</i>
<i>Galerie českých šlechtických rodů - rak</i>	<i>Daněk Milan Ing.45</i>
<i>Galerie českých šlechtických rodů - rak</i>	<i>Daněk Milan Ing.47</i>
<i>Znaky majitelů navštívených památek</i>	<i>Daněk Milan Ing.48</i>

Jihočeský Herold 2015/2023

Internetový občasník o historii a pomocných vědách historických

číslo 2015 vydáno v Českých Budějovicích dne 30.9.2023

vydavatel : Ing. Milan Daněk, Dlouhá 18, 370 11 České Budějovice

u občasníku není prováděna jazyková korektura

Kontaktní adresa pro příjem příspěvků:

Ing. Milan Daněk, Dlouhá 18, 370 11 České Budějovice

Telefon: 737 438 029 po celý den

e-mail: jihocesky.herold@seznam.cz

Po odmlce několika let jsem se znovu pustil do práce na dokončení kdysi již rozpracovaných čísel časopisu. Ten byl v roce 2015 vydán naposledy jako regulerní tiskové periodikum. Tehdy bylo jeho vydávání pozastaveno ze dvou důvodů – jedním bylo úmrtí pana Milece a druhým má finanční situace po několikaletém bezvýsledném hledání zaměstnání. Hledání bylo ukončeno v červenci 2016, kdy jsem se stal redaktorem internetového portálu PROPAMÁTKY. Následně by bylo vydávání časopisu vlastně střetem zájmů vzhledem k tomu, že jsem připravoval i články pro tento portál. Počátkem roku 2023 jsem ale redakci opustil, odešel jsem do důchodu, a vrátil se k tomu, co jsem kdysi nedokončil. Časopis se již nebude vydávat v tiskové podobě, ale pouze jako internetový občasník. Tolik na vysvětlenou.

V roce 2015 uplynulo třičtvrtě tisíciletí od okamžiku, kdy se začalo budovat na soutoku řek Malše a Vltavy město České Budějovice. A právě z těchto důvodů se v tomto čísle časopisu budeme zabývat akcemi, které v průběhu letošního roku pro obyvatele Jihočeského kraje, ale i pro obyvatele Českých Budějovic byly připraveny.

V průběhu roku bylo v Českobudějovickém deníku uveřejněno, jakým způsobem byly připravovány a jak probíhaly oslavy 700 let založení města. Tehdy započaly přípravy již s tříletým předstihem!!! A akce probíhaly prakticky po celý rok. Ty letošní oslavy byly ze strany vedení našeho města přímo diletantsky podceněny. A podle toho také celé oslavy kulatého výročí vypadaly. Místo toho, aby město využilo tohoto výročí k okázalé a neustálé propagaci města a tím i přilákání co největšího počtu návštěvníků a rekreantů, nedělo se po většinu roku prakticky skoro nic. Již začátek byl problematický – první akcí mělo být čtení prvního dochovaného latinského textu, ve kterém bylo město zmíněno. Tato akce byla provedena ve všední den a navíc v dopoledních hodinách, takže se jí naprostá většina budějčáků prostě nemohla zúčastnit bez toho, aby si na ni musela brát dovolenou. A to nebyl poslední přehmat v organizaci oslav výročí Českých Budějovic. Podle stejného scénáře byla organizována tzv. „Megašou na náměstí Přemysla Otakara II“ – z českobudějovických, nebo alespoň jihočeských umělců zde nevystoupil NIKDO a navíc byla akce podle nezávislých sdělení několika jejích návštěvníků přímo drasticky diletantsky ozvučena, takže kdo měl smůlu a byl na druhé straně náměstí, prakticky tam byl zbytečně. A co se týká výběru účinkujících, o tom se raději ani nebudu rozšiřovat. Máme snad v Jihočeském kraji nedostatek kvalitních umělců??? Proč tedy na oslavách jihočeského krajského města vystupují umělci odjinud. Neměl být náhodou rok 2015 vyhrazen oslavě kulatého výročí jihočecků a jejich krajského města? A co tedy na rok 2015 zástupci města pro své obyvatele a případné návštěvníky připravili? Asi se budu opakovat, ale vlastně skoro nic. Když nepočítám tři krotounké výstavy (pohřebních korunovačních klenotů Přemysla Otakara II., kopií říšských korunovačních klenotů a nakonec i kopií českých korunovačních klenotů), které byly k vidění na radnici vždy jenom na pár dní, a navíc rovněž organizovány s problémy – případným návštěvníkům nebylo sděleno, že se nesmí fotit, já sám jsem na to byl upozorněn teprve po pořízení první fotografie. Vzhledem k tomuto zákazu bych předpokládal, že budou připraveny alespoň informační materiály v odpovídající grafické kvalitě. Ale bohužel alespoň na tu první výstavu tahle základní podmínka splněna rozhodně nebyla. Vzhledem k tomu, že z toho důvodu vyslechli organizátoři náležitou kritiku, situace se změnila alespoň v tom, že byly připraveny minimální materiály na výstavu druhou a třetí. Jediná organizace, která si za první pololetí zaslouží pochvalu, byl Státní okresní archiv v Českých Budějovicích, který po celé období roku pořádal pravidelně každý měsíc přednášky o zajímavostech z historie Českých Budějovic. Akce, které jsem v prvním pololetí navštívil, jsou také popsány v tomto čísle časopisu.

Tak tedy příjemné chvíle při čtení.

V tomto čísle časopisu jsem si pro Vás vybral znaky měst a obcí z jednoho koutu našeho kraje, který je na jeho severozápadním okraji. Jedná se o sídelní celky v okrese Strakonice, o kterém mimo jiných psal i jihočeský básník, spisovatel a malíř Ladislav Stehlík. Připomeňme si jeho popis. *"Ať mluví sama krajina svým nejnaternějším hlasem, ať sám duch země promlouvá z otevřených brázd! Citlivému sluchu bude srozumitelný i plachý ostych osiky i listnatý baryton dubů, zaťatých hluboko do kamenných hrází. Vzdušovaly a vzdorují podnes "červům, sekýře i času". Tot' Blatensko a Lnářsko, kraj přetichých pěšin, zapadlých hájoven a mlynů i staré rybářské tradice, kraj schoulený pod hradbu Brd a otevřený k šumavským horám. Jaro této krajiny je cudně a výsostně vysloveno gotickou Madonou, k jejímuž trůnu chvátají všechny louky s náručím kvítí a pro její děťátko pletou děti na pastvách košíčky ze sítin. Jí patří rosná krása kvetoucích jabloní a kvetoucích trnek, Jí mnohohlasé pípání racků, oranž hnědé podzimy i stříbrná rána senosečí".* Pojdme se tedy podívat na dvě sídla z Blatenska, která jsem si pro Vás tentokrát vybral.

Prvním z nich je město **Blatná**. Toto město leží v oblasti, kde v minulosti bývalo více vody než suchých míst. Jméno získalo právě podle močálů - blat, které byly všude okolo. Město samotné vzniklo v blízkosti vodního hradu, založeného rodem pánů z Blatné ve vzdálenosti asi 18 km severně od Strakonice v nadmořské výšce 440 metrů. Město leží v bezprostřední blízkosti soutoku Smolíveckého a Závašinského potoka kterým právě zde vzniká říčka Lomnice. Blatná je složena z devíti sídelních celků - Blatné, Blatenky, Čekanice, Drahenického Málkova, Hněvkova, Jindřichovic, Milčic, Řečice a Skaličan. Blatná byla založena na křižovatce cesty, které spojovaly Písek s Plzní a Strakonice s Prahou. První písemná zmínka o Blatné pochází z roku 1235, kde na královské listině Václava I. je uváděn jako svědek Vyšemír z Blatné. Pozdějšími majiteli se někdy na konci 13.století stal rod Bavorů ze Strakonice a začátkem 15.století měl hrad i městečko nového majitele, tentokrát z rodu Lvů z Rožmitálu. Ti nechali původní románské sídlo přestavět na gotický vodní hrad. Od nich dostalo městečko další výsady a roku 1489 i právo odúmrti. Na základě žádosti Zdeňka Lva z Rožmitálu udělil král Vladislav II. Blatné povolení na opevnění města a také právo pečeti zeleným voskem. Ze stejné doby pravděpodobně pochází i první znak Blatné. V té době se jednalo o symbol ze znaku majitele, tedy kančí hlava. V tomto období získalo město privilegia, která mu umožnila rozvoj řemeslné výroby a také města jako takového - právo na trhy, právo vařit pivo. V roce 1547, to už Blatná patřila Šternberkům, byl znak polepšen císařem Maxmiliánem II. a zároveň bylo císařem i uděleno právo pečeti červeným voskem. A konečně roku 1601 byla Blatná povýšena Rudolfem II. na město. Poté nastalo období pro město méně šťastné. V období třicetileté války bylo město sužováno návštěvami vojsk obou válčících stran, což bylo provázáno kontribucemi, drancováním a požáry. Po skončení této dlouhé války zůstalo ve městě pouhých 60 obydlí domů. Další rozvoj města začíná až v 18. a 19.století, kdy bylo v majetku hrabat Serényů a následně Hildprantů z Ottenhausen. Za 1.republiky byla Blatná známa hlavně díky výrobě bot a také díky zahradníkovi Janu Böhmovi, který zde úspěšně pěstoval růže. Po roce 1945 zde bylo založeno několik průmyslových podniků. V současnosti je Blatná správním, kulturním, společenským a sportovním centrem celého regionu. Historický znak města pochází z polepšení z roku 1547 a její popis je : *"Zlato-červeně kosmo dělený štít, nahoře černá kančí hlava s červeným jazykem a velkými stříbrnými zuby, dole stříbrný krácející lev"*. Vlajka, která vychází z tohoto historického znaku, byla městu udělena rozhodnutím předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR č. 14 ze dne 12.4.1994 a její popis je: *"List tvoří vodorovný žlutý a červený pruh. V horním rohu je k žerdi obrácená černá kančí hlava s červeným jazykem a bílými kly a zuby"*.

Druhou dnes představovanou obcí, která leží od Blatné asi 9 km jihozápadně, také obklopena množstvím rybníků, je obec **Kadov**. Obec se skládá z pěti sídelních celků, Kadova, Lnářského Málkova, Mračova, Pole a Vrbna. I když je v okolí množství rybníků, obec Kadov leží na vršku v nadmořské výšce 510 metrů. I o tomto území se zmínil Ladislav Stehlík ve své Zemi zamyšlené. *"Od tohoto ptačího království (Nový rybník) jdeme po ní cestou k Poli, vesnici s překrásnou renesanční tvrzí, jež se bělá svými bohatými štíty, z nichž na jednom spatříme i sochu rytíře. Zanedlouho spatříme siluetu Kadova s kostelní bání a neogotickou hrobkou bývalých majitelů Lnářského panství, baronů z Lilgenau, kterou zastihuje architektonickým půvabem renesanční štít staré tvrže Řesanických z Kadova, přestavěné na sýpku"*. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1352. Kdy ale přesně tvrz a obec vznikly bohužel neznáme. Majiteli obce byli až do husitských válek Řesanští z Kadova, posledním vlastníkem obce z tohoto rodu se jmenoval Vintř a v letech 1418-1420 byl purkrabím ve Lnářích. Již tehdy stála v Kadově tvrz, která byla ve druhé polovině 15.století přestavěna. Podruhé byla upravována v renesančním stylu za dalších majitelů, kterými byli Záborští z Brloha, v první polovině 16.století. Následovalo několik dalších majitelů, za nichž se význam tvrže snížil, a když obec roku 1677 zakoupil Jiří Vojtěch Janovský z Janovic, byla připojena k Bezděkovu a s ním později roku 1682 Černíny z Chudenic k Lnářskému panství a tvrz definitivně ztratila funkci panského sídla a následně byla využívána k hospodářským účelům jako sýpka. V okolí Kadova se nachází poměrně mnoho velkých žulových balvanů. To bylo také důvodem toho, že zde nedocházelo ke scelování pozemků. Nedaleko obecního úřadu se nachází přírodní památka Kadovský viklan. Jedná se o jeden z největších viklanů na našem území - měří více jak 11 metrů a jeho váha je kolem 30 tun. Z kulturních památek v obci je možno vidět, mimo budovy renesanční tvrže, která v současné době prochází rekonstrukcí, ještě kostel sv. Václava, faru, špitál a kapli Nalezení sv. Kříže s hrobkou rodiny Linckerů z Lucemviku. Další kulturní památkou je tvrz v osadě Pole jenom asi 1 km severně od Kadova. Znak a vlajka byla obci udělena rozhodnutím předsedy PS PČR č. 39 ze dne 22.10.2008 a jeho popis je: *"Ve stříbrném štítě na zvýšeném zeleném návrší se stříbrným vozovým kolem černý položený kámen - viklan provázený čtyřmi (2, 2) vztyčenými přivrácenými zelenými dubovými listy"*, vlajka vychází ze znaku a její popis je následující: *"List tvoří pět svislých pruhů, černý, bílý, zelený s bílým vozovým kolem, bílý a černý, v poměru 1 : 1 : 8 : 1 : 1"*.

Třetí představovanou obec naleznete v severozápadní části Českobudějovické pánve. Řeka Blanice zde vytváří svým tokem oblouk, který se od Vodňan přes Protivín stáčí k severu, aby za Putím spojila své vody s řekou Otavou. A právě v centru tohoto oblouku, vzdálena jen asi 6 km severozápadně od Vodňan a přibližně stejně daleko západně od Protivína leží v údolíčku, které je obklopeno pěti bezejmennými vrcholy Mladějovické pahorkatiny, v nadmořské výšce 418 metrů, obec **Pohorovice**. Obec je tvořena dvěma sídelními celky - Pohorovicemi a Kloubem, jehož součástí je i osada Radany. První písemná zmínka o Pohorovicích pochází již z roku 1227, Kloub je poprvé zmiňován v roce 1254. Roku 1336 král Jan Lucemburský udělil Vodňanům privilegium spolu s polovinou obce Kloub. V minulosti přes obec vedla Zlatá stezka, která obci přinášela velké výhody. V historických knihách jsou oba sídelní celky uváděny jako velice bohaté osady, ve kterých je množství bohatých statků a také několik svobodnických, které podléhaly přímo králi. V průběhu historie měla obec majitele z řad šlechty, církevních činitelů i měst. Podle urbáře panství hradu Hluboká je obec Kloub součástí tohoto panství pod správou rychty v nedalekých Chvaleticích. Majitelem tohoto panství se stal Vilém z Pernštejna. V průběhu 16.století byla obec v majetku malých šlechtických rodů Vamberských z Rohatec a Čejkovských z Čejkov. Později se majiteli stali páni z Hradce a koncem 16.století patřila obec městu Písku. Roku 1640 byla obec prodána Radkovicům z Mirovic a později přešla do majetku hrabat z Vrtby, kteří konečně obec prodali rodu Schwarzenbergů. V jejich majetku byla obec až do první

pozemkové reformy v roce 1921. Poté až do roku 1948 byla obec samostatnou. Po tomto roce došlo k připojení Pohorovic a Kloubu ke Křteticům a tím došlo ke značnému úpadku obce. Samostatnými se Pohorovice a Kloub staly opět až roku 1990. Znak a vlajka byly obci uděleny rozhodnutím předsedy PS PČR číslo 75 ze dne 15.4.2010. Popis znaku je následující: ***"V červeno-zeleně polceném štítě dva odkloněné zlaté obilné klasy s listem převýšené zlatou korunou, provázenou dvěma řeckými kříži a dole hvězdou, vše stříbrné"***. Vlajka vychází ze znaku a její popis je: ***"List tvoří dva svislé pruhy, červený a zelený. Uprostřed žlutá koruna provázená dvěma bílými řeckými kříži nad dvěma odkloněnými žlutými obilnými klasy s listem. Pod korunou mezi klasy bílá šesticípá hvězda"***.

Poslední dnes představovanou obcí jsou **Truskovice**. Také tato obec leží v jihovýchodní části okresu Strakonice. Najdete ji asi 6 km jižně od Vodňan, v údolí mezi vrchy Hůrky, Pohorelec, Skalice, Libějovickým vrchem a Lomcem v nadmořské výšce 498 metrů. Na rozhraní Šumavských vrchů a Budějovické pánve, kde přírodní a klimatické podmínky umožňují již několik staletí místním hospodářům pěstování ovoce se nachází území, které dalo vzniknout Chelčicko-Lhenické ovocnářské oblasti. Jedná se o oblast jižně od obce Vodňany v délce cca 25 km, kde je soustředěna převážná většina komerčních ovocných výsadb v Jihočeském kraji. Obec se skládá ze tří sídelních celků - Truskovic, Dlouhé Vsi a Drahy. Název obce pochází pravděpodobně z vlastního jména, případně z dávného označení Truskův dvůr, dvůr lidí Truskových. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1274 v souvislosti se založením obce vladyky Rudolfem a Budislavem z Truskovic. Ti se právě ve výše uvedeném roce objevují jako svědci na královské listině. V současnosti se v obci nachází jen dvě významnější kulturní památky. Těmi jsou dvě kapličky v sídelním celku Dlouhá Ves - jedna je zasvěcena sv. Floriánovi a ta druhá sv. Janu Nepomuckému. Okolí obce je v současnosti charakterizováno hlavně velkým počtem rybníků v jejím okolí, a také mnoha ovocnými sady. Obec Truskovice je součástí mikroregionu Chelčicko-Lhenického, který pořádá pravidelně každý rok tzv. "Slavnost plodů". Pořádání této slavnosti se pravidelně stěhuje po jednotlivých obcích mikroregionu. V rámci této slavnosti se pořádá i tzv. "Ovocnářský jarmark". Znak a vlajka byly obci uděleny rozhodnutím předsedy PSPČR č. 31 ze dne 25.11.2003. Popis uděleného znaku je: ***"V modrém štítě pod stříbrnou hlavou se třemi modrými květy lnu dva položené zlaté gotické klíče, horní doleva, s odvrácenými zuby"***. Vlajka vychází ze znaku a její popis je následující: ***"List tvoří tři vodorovné pruhy, modrý, bílý a modrý, v poměru 3:2:3. V horním pruhu vodorovně žlutý gotický klíč zuby nahoru a k vlajčímu okraji, v prostředním pruhu tři modré květy lnu, v dolním pruhu vodorovně žlutý gotický klíč zuby dolů a k žerďovému okraji"***.

Prameny:

Registr komunálních symbolů ČR: <http://rekos.psp.cz/>

Webové stránky a monografie jednotlivých obcí

Jak jsem Vám v minulém čísle slíbil, dnes se budeme zabývat středověkým oblečením a módními doplňky. A na začátek jeden popis podle dochovaného zápisu o oblečení Markéty, manželky českého krále Přemysla Otakara II.

"Jako první si Markéta nechala obléci hedvábné bílé punčochy, následoval pás pevného plátna, které si nechala omotat kolem hrudi. Na řadu přišlo spodní roucho, ušité z jednoho kusu těžkého bílého hedvábí a kolem krku dovedně vyšité zlatou nití. Na ně přišel temně rudý brokátový živůtek bez rukávů, na zádech spojený módním šněrováním. Taktéž rukávy, nahoře úzké a od loktů se rozšiřující do marnotratné šíře, byly ušity ze stejného těžkého brokátu a k živůtku je dvě obratné služky připevnili šněrováním. Následovala sukně, přes boky pevně obepnutá a směrem dolů splývající v ladných záhybech, které vzadu přecházely do vlečky. Spojení sukně a živůtku zakryl tepaný zlatý opasek, zdobený granáty. Nyní přišla na řadu komorná obratná v úpravě účesu, která spletla husté a bohaté vlasy své paní do pevného uzlu. Další z žen přikročila s pruhem jemné bílé tkaniny a začala jím zručně ovíjet Markétinu hlavu. Tečku celého díla tvořila zlatá obroučka, opět zdobená rudými kameny, která zároveň přidržovala vinutí na hlavě. Přes ramena se přehodil plášť z bělostné kožešiny. Jako poslední přišly na řadu boty z měkké, rovněž červené kůže."

Zásadně lze oděvní módu gotiky odvodit od vertikálních linií, které poznamenaly dobový stavitelský sloh. Celé pojetí módy zvýrazňující štíhlost tak vyjadřovalo estetický ideál své doby. Pozdější takzvaná Burgundská móda například zavedla vysoké a špičaté ženské čepce - henniny. Hennin byl nejokázalejším čepcem středověku, jehož nošení se datuje na téměř celé 14. a 15. století byl burgundský ženský čepce; jeho pojmenování je odvozeno z arabského slova hanin. Údajně byl v době kolem roku 1380-1390 pokrývkou hlavy žen nevalné pověsti. Ale záhy se však nosí v celé Evropě ve vznešené společnosti - v roce 1385 jej prý měla při svém zasnoubení s králem Karlem VI. Isabela Bavorská. Tento módní doplněk se nosil plných sto let - mezi léty 1375-1480. Neodmyslitelné jsou i dlouhé vlečky, závoje splývající až na zem, ale taky fantasticky dlouhé rukávy zatížené perlami nebo kožešinovým lemem. Muži naopak oblékali přiléhavé kabátce se stojatým límcem a těsné punčochové kalhoty. "V oněch dobách", povzdech si pisatel Mohučské kroniky "šlo lidské bláznovství příliš daleko. Mladí muži nosili tak krátké kabátce, že nepokrývali ani jejich pohlaví, ani zadnice. Když se musel muž sehnout, byl mu vidět zadek". Nohavice těsných kalhot pak byly zhotoveny každá v jiné barvě, a svým kontrastním zbarvením se na těchto nohavicích dokonce vyjímal i našitý pytlík, ukrývající mužský pohlavní úd. Do našitého pytlíku se ještě dávala zajecí pacička, aby se předváděné mužství jaksepatří zvýraznilo před dámami dvora.

Šlechtici většinou nosili pestrobarevné oděvy ušité ze vzácných látek. Bílý satén se kombinoval s černým damaškem, zelený samet s jasně červeným saténem, zelený satén s fialovým damaškem, rumělkově červený taft s černým saténem. Například oděv rytíře Jehana de Saintré byl ušitý z jasně červeného damašku, zdobeného zlatem a lemovaného sobolí kožešinou. Druhý oděv byl z modrého saténu, zdobený zlatými kosočtverci, a třetí byl z černého damašku lemovaného hermelínem. Oděv rytířů se značně lišily svou kvalitou. Ne každý rytíř či šlechtic si takový přepych mohl dovolit. Pro královské turnaje byly za nejvhodnější považovány šaty ušité z hedvábných látek nebo ze zlatého brokátu, ale zlatý brokát se používal jen velmi zřídka. Do sametu se oblékali jen ti nejvýznamnější příslušníci šlechty. Ostatní nosili šaty ušité ze saténu nebo damašku.

Nezapomenutelným detailem byly rovněž i špičaté boty, jejichž délka byla současně měřítkem urozenosti majitele, který boty nosil. Zatímco princové a knížata měli právo na špiči dlouhou dvě a půl chodidla, baronům byla povolena jen délka dvou chodidel. Rytířova obuv se prodlužovala o jednu a půl stopy, bohatí lidé o stopu a prostí občané si směli prodloužit délku své obuvi jen o polovinu stopy.

Od samého počátku 13. století se začínaly objevovat zobákové boty. České prameny hovoří o škorních s dlouhými čepkami, s dlouhými nosy, nebo špicemi. Jsou to měkké boty, kožené, velmi úzké a těsné, s prodlouženou špičkou. O jejich se v odborné literatuře tradují různé příběhy, bohužel nepodložené prameny. Tak například prý jistý hrabě Fulko z Anjou vymyslel tyto boty pro sebe již v 11. století, aby zakryl hlízovitý výrůstek na prstu své nohy. Také anglický král Jindřich II. Patří mezi potenciální vynálezce této obuvi - prý měl velké nohy a prodlouženými špičkami to úspěšně skrýval. Jisté je, že prodloužené špičky bot nejsou v době pozdního středověku novinkou; nebyly neobvyklé ve starém Egyptě jako součást otevřených sandálů, ale také u Etrusků, u pevných uzavřených bot. Jejich rychlé přijetí a rozšíření po celé Evropě v polovině 14. století. Zajímavé je, že tyto boty francouzský král Karel VI. V roce 1422 zakázal nosit. V 15. století mají zobákové boty poněkud odlišné formy od těch, které byly módní ve 13. a 14. století. Nejsou tak extrémně prodloužené do zdvižené špičky, jsou ploché a jejich hrotité špičky jsou v jedné rovině s podrážkou boty, kterou prodlužují o málo víc než o její polovinu. Přes ploché boty z měkké kůže bylo třeba pro chůzi venku nazouvat přezůvky, trepky, pantochy. Byly to většinou jen dřevěné nebo kožené podrážky s mírně protaženou špičkou, přidržované přes nárt koženým páskem, který byl někdy vyzdoben malbou. Kromě názvu se objevuje i označení boty, botky; rozumí se tím uzavřená obuv sahající nad kotníky. Kůže použitá na jejich ušití byla podle kapsy majitele různé kvality - šily se také z jemných měkkých kůží, a začínají se vyrábět jemné kordovanky z jemné kozí kůže, dovážené z města Górdoby. Vyšší boty z měkké kůže se nazývaly ščibal, štibal, štival, vyráběli je specialisté ščivalníci.

Ve středověku se jako módní doplňky nosily také různé tkanice, vázané v ozdobné a symbolické uzly lásky kolem zápěstí, okolo paže nebo zavěšené kolem krku. Tyto uzly lásky byly zajisté módním výstřelkem té doby. Nosil je i král Václav IV. a že nebyly vyrobeny z obyčejného materiálu se můžeme jen domnívat.

Vdané ženy pečlivě skrývaly pletence svých vlasů pod různými rouškami. Někdy ji tvořil až 6 metrů dlouhý pruh tkaniny, kterým žena obtáčela hlavu, někdy i krk, bradu a čelo. Někdy také navrstvily ženy několik různobarevných roušek na sebe, a docílily tak efektního orámování obličeje pestrými okraji. Uměle nařasené roušky umožňoval loubek, mosazný drát vkládaný jako podložka.

Tolik pro dnešek. V příštím pokračování se můžete těšit na přehršel informací o zábavě středověkých šlechticů, a to nejenom různých her, hudby a tance.

Začátek roku 2015 nebyl pro mne a ani pro mé známé a kamarády nikterak radostný. Pana Miroslava Milece jsem já osobně znal více jak 20 let, setkávali jsme se prakticky každý týden

**Miroslav Milec nedaleko svého bydliště
v Českých Budějovicích**

minimálně na našich pravidelných pátečních sezeních u něho doma, v případě, že jsme připravovali nějakou akci – výstavu, přednášku, zájezd nebo výlet – i několikrát týdně. Zdravotní stav našeho přítele se ale začátkem roku 2015 rapidně zhoršil. Měl problémy s chůzí, otékaly mu nohy, na problémy se stabilitou si stěžoval již rok předtím. Jeho rozhodnutí, že se letošních výletů, které jsme ještě připravovali společně již osobně nezúčastní pro něho bylo asi opravdu velice těžké. Bylo to znát i na tom, že nás pravidelně na naší cestě telefonicky kontaktoval a vyptával se, kde že to právě jsme a jak se nám jednotlivé zastávky líbí. Nedlouho po tomto prvním květnovém výletu se rozhodl, že odejde do hospicu v Prachaticích, protože potřebuje celodenní péči. Posledních pár měsíců jsem mu sice osobně denně pomáhal – jako nezaměstnaný jsem měl času dost, pokud nebyla nutná moje přítomnost na nějakém výběrovém řízení, nebo na Úřadu práce, nebo doma. Trávil jsem s ním tedy prakticky většinu svého denního času, chodil jsem s ním na lékařské prohlídky, ale večer a v noci býval sám. A

protože doma několikrát padnul a měl velký problém se postavit, rozhodl se pro celodenní péči v hospici. A podle telefonátu, který jsem s ním měl, byl velice spokojený. Proto pro mne byla zpráva, že dne 20.května 2015 zemřel opravdu velice nepříjemná.

Uzavřela se životní kniha a pouť badatele, organizátora výletů, kreslíře, sfragistika, učitele a hlavně přítele Miroslava Milece. A protože jsem na sebe vzal ještě za jeho života úkol se o něho posledních pár měsíců starat, a také proto, že v posledním období jsem asi byl i jeho nejbližším, protože jeho rodina žije v Praze, což je poměrně daleko na častější návštěvy, rozhodl jsem se, že na sebe vezmu i úkol a smutnou povinnost zprostředkovat jeho rozloučení s těmi, kteří jej znali osobně, nebo alespoň jako autora osmi knih, kterými nás seznamoval s poklady našich archivů.

Netušil jsem ovšem, do čeho jsem se to uvrátil. Teprve v okamžiku, kdy jsem si sedl za stůl, vzal do ruky tužku, abych si připravil poznámky k tomuto nekrologu jsem zjistil, že o Mílovi, jak si nechával od přátel říkat, toho vlastně vím jenom žalostně málo. O svém životě v dětství, o dospívání a rodinných poměrech s námi Míla nikdy moc nemluvil. O jeho životních osudech jsem se v průběhu let, kdy jsme se znali dozvídal náhodně a v podstatě to byly pouhé útržky – střípky mozaiky, kterou se nyní pokouším dát dohromady. A stejně jako byl Míla skoupý na vyprávění o svých životních osudech, byla skoupá i jeho pozůstalost na fotografie z tohoto období. V ní jsem našel bohužel jenom několik málo fotografií z tohoto období. A dvě z nich jsou i obsahem tohoto článku. Ta první je z vojenské služby a druhá z kuchyně. Jasná jsou data z jeho dokladů. Narodil se 13. února 1940 v Hradci Králové tedy v období, které pro naši vlast nebylo právě nejružovější. O svých rodičích Míla příliš mnoho neřekl,

zmínil se sice v jednom z našich rozhovorů, že jeho otec byl snad držitelem šlechtického titulu, ale potvrzené to nemám. Nedožvěděl jsem se ani jaký predikát, ani jaký znak mu patřil. Podle zmínky z nějakého rozhovoru jsem vydedukoval, že existuje hrob či hrobka jeho rodičů, která by nám asi řekla něco víc. Ale jestli ta hrobka leží v jeho rodném městě, nebo někde jinde, to už nevím. Většinu informací, kterou Vám nyní zprostředkovávám z jeho dětství a dospívání tedy nevím přesně. Mílova maminka byla snad nějakým způsobem spřízněna se šlechtickým rodem Mensdorff-Pouilly, ale jak to také bohužel nevím. Každopádně měla jeho rodina v Hradci Králové určité společenské postavení a vlastnila minimálně zde jeden dům. Útržky z jeho dětství jsem se dozvěděl opět náhodou při naší společné návštěvě zámku v Nečtinách. Tady podle jeho vyprávění prožil část svého dětství a podle útržků snad měl být adoptován rodem Mensdorff-Pouilly, který nečtinské panství vlastnil. Při návštěvě Nečtin mluvil o svých zážitcích z dětství, o tom, že jezdil ze zámku do školy na lekavém koni a místní děti toho někdy zneužívali, ale ke své škodě jsem tenkrát asi příliš pozorně neposlouchal, protože mi v paměti zůstaly pouze

Miroslav Milec (vpředu uprostřed) v době své vojenské služby

Fotografie zaměstnanců restaurace Srdíčko v Českých Budějovicích. Miroslav Milec v podřepu vpředu

nepatrné útržky tohoto rozhovoru. Bohužel ale přišel rok 1948 a s ním i konec všech plánů. Mílu tento rok vlastně vyřadil z běžného života – jako politicky nespolehlivý nemohl studovat a protože jeho maminka byla výborná kuchařka, jeho životním osudem se také stala kuchyně. Možná mu někdo v mládí řekl, že k srdcím lidí je možno se dostat přes jejich žaludek. A podle toho, jak se o jeho kuchařském umění vyjadřovali ti, kteří měli tu možnost jeho pokrmy konzumovat, bylo vaření určité jeho velkou láskou. Vojnu prožil u vojska PTP a v pozdější době byl dokonce i politickým vězněm. Jako kuchař procestovat velkou část naší vlasti – důvodem jeho častého stěhování bylo to, že pro režim byl nepohodlným, a proto musel poměrně často měnit zaměstnavatele. Na těchto cestách se nakonec zatoulal i do Jihočeského kraje, který si zamiloval a nakonec zde i zůstal. Vzpomínám si na několik míst, kde působil jako kuchař, a o kterých se ve svých rozhovorech zmínil – z těch jihočeských to byly tři místa - hotel U dvou čapů v Trhových Svinech, restaurace v obci Borek

a restaurace Srdíčko v Českých Budějovicích. Odtud je také fotografie na této straně. Tam také ve stejné době působila i matka mé současné manželky. Povolání kuchaře jej provázelo až do roku 1991, kdy se začal plně věnovat již jen své druhé lásce – historii.

Historie a pomocné vědy historické byly jeho celoživotním koníčkem. Sám se naučil číst staré texty a vzdělával se samostudiem z dostupné literatury. Navštěvoval muzea a archivy v celé ČR. Od roku 1971 se specializoval na jednu z pomocných věd historických – heraldiku. Začátkem 90 let (přibližně v období kolem roku 1992-93) jsem se s ním seznámil také já. Zabývám se heraldikou, a měl jsem tehdy na svém pracovišti několik svých kreseb erbů českých šlechtických rodů. Kolegové z práce mi doporučili navštívit Historický klub při Jihočeském muzeu - tam prý se mám ptát na pana Milece. Protože jsem byl zapálený (Míla by spíše řekl „praštěný erbem“), schůzku Historického klubu jsem navštívil a s sebou vzal pár svých „výtvorů“. Slovo dalo slovo a já byl pozván k návštěvě soukromých schůzek nadšenců historie u pana Milece, kde jsem se seznámil s dalšími osobami, podobně "praštěnými" jako jsem byl i já.

Milovým zájmem bylo shromáždit kolem sebe lidi se stejnými zájmy a to jednak těmito pátečními soukromými návštěvami ale také vytvořit v Českých Budějovicích místo, kde by se zájemci o pomocné vědy historické setkávali. Takovým místem byl i Historický klub při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích. V rámci tohoto klubu byla zřízena sekce Genealogie a heraldiky, jejímž se Míla stal členem. Jeho činnost zaštiťovala instituce k tomu jako stvořená, bohužel ale veškerá činnost byla závislá na tom, že zástupce této organizace musel být vždy přítomen, abychom mohli v budově muzea využívat některou z volných místností. Když jeden z těchto zástupců byl „odvelen“ mimo kraj na delší dobu, byl pan Milec požádán, aby vedení této sekce převzal. On to přijmul, ale pouze za předpokladu, že s ním povedu tuto sekci i já. A tak jsme společně začali pořádat povídání o heraldických tématech. Schůzky se konaly 1x měsíčně a mezi těmito tématy byla

Miroslav Milec na výletě na zámku v Líšně

například výmalba „Dvořanské světnice“ na zámku v Třeboni, stejná výmalba hradu ve Strakonicih a povídání o erbech vlastníků jednotlivých hradů a zámků Jihočeského kraje. Bohužel to ale trvalo prakticky pouze dva roky, poté nám bylo oznámeno, že činnost naší sekce z důvodu nedostatku prostoru v muzeu je ukončena. Po asi roce jsme byli pozváni na přednášku, kterou pořádala ČGHSP k tématu genealogie v místnosti Klubu přátel Českých Budějovic. Zúčastnili jsme se jí a přednášející tehdy navrhl, abychom založili v Českých Budějovicích pobočku této společnosti, což se nedlouho poté také stalo. Po ročním působení odešla z vedení této pobočky paní Marie Jannová a v čele pobočky jsme se objevili já a p.Milec. A po další přibližně čtyři roky jsme organizovali práci této pobočky, a po jejím zániku v roce 2003 i nově založené Sekce heraldiky a genealogie Klubu přátel Českých

Budějovic. Na každý měsíc jsme zajišťovali buď vlastními silami, případně pozváním odborných lektorů z různých organizací, přednášky pro návštěvníky našich setkání. Bohužel posledních pár měsíců činnosti bylo poznamenáno nezájmem, na setkání přicházelo méně a méně lidí a proto jsme činnost sekce ukončili.

Ale vraťme se k pátečním soukromým návštěvám u p.Milece. Na těchto pravidelných pátečních setkáních se scházeli zájemci o historii a pomocné vědy historické z různých koutů

Miroslav Milec na hradě Veverí

Jihočeského kraje a dokonce někdy i z krajů jiných. Byli mezi nimi zájemci o historii, genealogii, heraldiku, numismatiku, archeologii, kartografii a další obory historických věd. Probíralo se zde všechno možné a hlavně to tam přímo „bublalo“ různými nápady. Pro mne, ale i pro ostatní zájemce byla také k dispozici objemná knihovna našeho hostitele, plná odborné literatury. Tituly, které se v ní nacházely mnohdy nebylo možné sehnat ani ve vědecké knihovně. A právě zde vznikaly první nápady na akce, které jsme později společně uskutečňovali. Vznikl zde nápad na vydání prvních publikací o "Panských sídlech Českobudějovicka", první nápady na uskutečňování výstav k popularizaci pomocných věd historických, přednášky pro Historický klub, Jihočeské muzeum, ale i trasy našich každoročních výletů. Ty jsme na začátku pořádali v malém,

osobním autem. Ale později jsme na ně pozvali i další zájemce, takže jsme museli objednat autobus a pořádáme je dodnes a to dokonce několikrát ročně. V rámci těchto výletů jsme navštěvovali samozřejmě zámky a hrady, ale i různé zříceniny, nacházející se prakticky po celé České republice. Ale nespecializovali jsme se pouze na tyto cíle. V našem hledáčku byly i další architektonické skvosty, například církevní objekty, technické památky a také skanzeny a různé přírodní zajímavosti. Náš radius byl od Lednicka a Znojemska na východě Veverí a Pernštejna o něco severněji, Toulouvcových maštálí a Nových Hradů na Pardubicku, Mnichova Hradiště, Děvína a Vartemberka na Liberecku, hradů okolo Ohře v severních Čechách až po Primdu a Tachov na západě.

První výstava byla uspořádána ve spolupráci se Státním okresním archivem v Českých Budějovicích, který byl právě nově otevřen. S jeho tehdejšími řediteli, PHDr. Vlastimilem Koldou jsme se znali již delší dobu a on nám pomohl doplnit naši výstavu o autentické dokumenty z archivních fondů. Tato výstava byla velice úspěšná. Představovali se na ní možná poprvé v historii města pomocné vědy historické a byla hojně navštěvována hlavně dětmi, které sem vodili jejich kantoři. A to byl hlavní záměr a impuls pro pořádání dalších výstav – seznámení hlavně mladých lidí a dětí školou povinných s naší historií trošku jiným způsobem. Proto následovaly další výstavy nejen v Českých Budějovicích, ale i na Státním hradě v Nových Hradech v jižních Čechách, na tvrzi ve Lnářích, a dalších místech Jihočeského kraje. V roce 2012 se Míla aktivně zúčastnil i výstavy v Akademii věd ČR v Praze, kterou spolu s touto institucí pořádala ČGHSP a Heraldická společnost z Prahy. Její název byl „Erby a rodokmeny 2012 z Čech, Moravy a Slezska“. Přípravu na poslední výstavu v letošním roce se ještě zúčastnil, i když už ne aktivně, ale jen radou. Tato výstava, jejíž koncepce vznikla před několika lety spojením historických pomocných věd – heraldiky, sfragistiky a diplomatiky s kartografií a řemesly uměleckého směru – keramikou, malířstvím, šperkařstvím a sklářstvím. Její původní název byl „Pět uměleckých směrů“, ale vydržel jen první dva roky. Postupně přestal vyhovovat, a proto jsme jej změnili na „Historie – umění –

řemeslo“. Její koncepce byla vlastně velice jednoduchá – ukázat lidem historii z trochu jiné strany – ve spojení s uměleckými řemesly, tedy jako spojení propagace pomocných věd historických a řemesel, které s pomocnými vědami nemají zdánlivě naprosto nic společného, snad jen to, že pomocné vědy historické jsou taky tak trochu uměním. S touto výstavou jsme v posledních pěti letech s úspěchem navštívili několik měst a městeček Jihočeského kraje, například Nové Hradky, Horní Stropnice, Kaplice, Benešov nad Černou, Pohorskou Ves, Trhové Sviny, Borovany, Lišov a Planou nad Lužnicí.

Jedna z vitrin na poslední výstavě ve Šternberku s ukázkou vydaných publikací, kopiemi listin, kopiemi pečetí a numismatikou s heraldickými motivy

Při debatách konaných při pátečních sezeních u Míly vznikl také nápad na vydávání časopisu s názvem "Jihočeský Herold", který již 15 let seznamuje čtenáře s historií a pomocnými vědami historickými. Mezi jeho pravidelné přispívatele patřil právě i Míla.

Ale nejen aktivní studium literatury, návštěvy archivů, vyrábění kopií historických listin a historických pečetí byly náplní jeho života. V pozdějším období začal pomáhat se studiem mladíkům a děvčatům jihočeských středních i vysokých škol, a mnoho z nich přivedl k lásce k těmto, tak trochu opomíjeným vědním oborům. Já sám jsem nebyl prvním, ale ani posledním jeho žákem. Na setkáních u Míly jsem se setkal například se dvěma kamarády, tehdy studenty gymnázia v Českých Budějovicích – Pavlem Koblasou a Danielem Kovářem. Oba dva později vystudovali archivnictví v Praze a v současnosti patří mezi uznávané znalce naší historie. První pracuje v Ústředním archivu v Praze a druhý se stal ředitelem Státního okresního archivu v Českých Budějovicích. A později jsem se seznámil s dalším Mílovým žákem, studentem gymnázia Vladimírem Červenkou z Kasejovic, který se stal učitelem a nyní se zabývá správou a studiem archiválií v archivu v Nepomuku. A po nich následovali další a další studenti a studentky, které zasvěcoval do tajů pomocných věd historických.

V roce 1991 se Míla začal intenzivně zabývat sfragistikou. A snad se to stalo i tak trochu mojí zásluhou. Hledal jsem inspiraci v jeho knihovně při práci na návrhu loga restaurace "Na královské pečeti" v hotelu Malý pivovar v Českých Budějovicích. Vzorem měla totiž být jezdecká pečeť zakladatele našeho města, krále Přemysla Otakara II.. A právě při jejím překreslování vznikl nápad na zmapování a nakreslení pečetí, které jsou uloženy v archivech České republiky. Mílu tato myšlenka nadchla a od té doby začal objíždět nejen jihočeské archivy. Zanedlouho měl nasbíraných dat plná šuplata, a proto začal uvažovat, jak je zpracovat a jak je představit veřejnosti. Prvně byly tyto nakreslené pečete představeny široké veřejnosti v roce 2007 prostřednictvím časopisu Jihočeský Herold. Jednalo se tehdy o dvě mimořádná čísla časopisu, která byla celé věnována pečetím všech šlechtických rodů z rodu Vítkovců. Další představení se uskutečnilo v rámci výstavy „Vítkovci – Pečeti šlechtických rodů Země zaslíbené“ v prostorách Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích. Tato výstava proběhla v roce 2008. Ale výstava trvala pouhý měsíc a časopis

vychází jen ve dvou číslech ročně, proto byl prostor vyhrazený uveřejňovaným kresbám pečetí a dalších dat pouze omezený. Pan Milec proto hledal cestu, jak nashromážděný připravený materiál dostat k lidem v uceleném souboru. Hledal proto vydavatele, který by tento ucelený soubor vydal jako knihu. Našel ho v osobě PhDr. Ivo Speráta – člověka, který se vydáváním literatury tohoto žánru zabývá. Slovo dalo slovo a prostřednictvím vydavatelství pana Speráta byly kresby pečetí vydávány v ucelených souborech knižně. V období od roku 2010 do letošního roku bylo postupně vydáno celkem osm knih se sfragistickou tematikou, jejichž autorem byl Miroslav Milec.

Fotografie z oslav 60 narozenin pana Miroslava Milece s účastníky pátečních pravidelných setkání

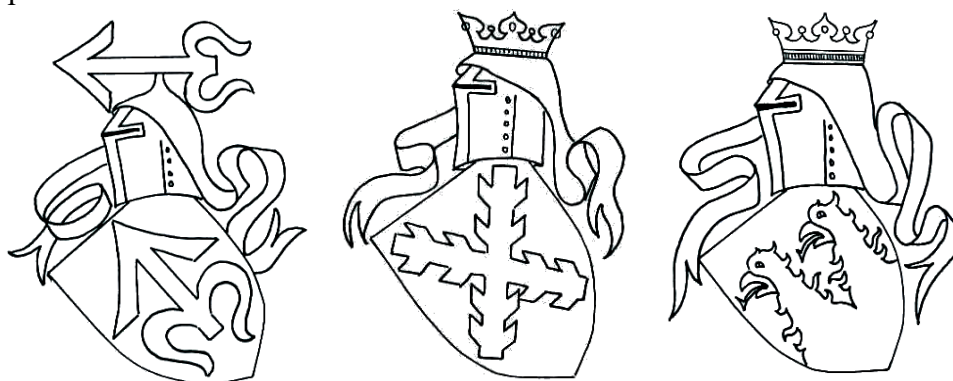
Letošní výstava byla první mimo hranice Jihočeského kraje, byla pořádána na Státním hradě ve Šternberce u Olomouce. Ale byla jiná i další událostí – konala se nedlouho po odchodu Míli na poslední cestu. Tak trochu na jeho počest jsme proto nakonec celou koncepci výstavy upravili. Jeho centrální část jsme upravili jako pracovní prostor, ze kterého jsme ho my, co jsme se s ním stýkali, znali nejvíce. Abychom tento prostor představili i návštěvníkům naší výstavy, má tato část výstavy podobu pracovního stolu Miroslava Milece z jeho bytu ve Skuherského ulici v Českých Budějovicích. Nechybí tady pečete, které používal jako předlohu, nakreslené kartičky, tužky, gumy, lupa a dokonce i lampa z jeho pracovního stolu, ale i několik průkazek společností, jichž byl členem. A protože nedlouho před svým odchodem dokončil a odeslal data ke své poslední knize nakladateli PHDr. Sperátovi, navrhnul jsem právě jemu, zda bychom jako poslední poctu panu Milecovi neuspořádali toto slavnostní pokřtění jeho posledního díla. Slovo dalo slovo, panu Sperátovi se nápad zalíbil a proto jsme 6.září 2015 uspořádali na počest pana Miroslava Milece v rámci této výstavy slavnostní křest jeho poslední knihy. Kmotry knihy „Šlechtické pečete II.“ se stali dva naši význační zástupci pomocných věd historických – PHDr. Karel Müller, ředitel Zemského archivu v Opavě a prof. PHDr. Tomáš Krejčík, pedagog Ostravské univerzity a Masarykovi univerzity v Brně. Akce se zúčastnilo několik členů Řádu rytířů heraldiky, společnosti osob, mezi které Miroslav Milec rozhodně také patřil, ale bohužel jsme již nestihli jej mezi sebe přijmout.

Na fotografii z křtu poslední knihy Miroslava Milece zleva: PHDr. Karel Müller (kmotr), Ing. Milan Daněk OMH, prof. PHDr. Tomáš Krejčík (kmotr) a vydavatel PHDr. Ivo Sperát.

Doma v šuplících měl Míla připravený materiál ještě na několik knih, dokonce se s nakladatelem p.Sperátem domlouval na pokračování knih se sfragistickou tematikou. Nové knihy již měly být řazeny podle jednotlivých heraldických figur – začít se mělo jednoduchými heroltskými figurami a postupně pokračovat ke složitějším. Poslední vydaná kniha byla první v této sérii. Další již ze stolu pana Miroslava Milece bohužel na pulty knihkupectví nedorazí. Ve své práci mohl určitě ještě mnoho let pokračovat, materiálu v jednotlivých archivech i ve svých šuplících měl ještě dost a dost a Mílových 75 let nebylo nijak moc. Bohužel ale již svou práci dokončit nemůže. Životní pouť Miroslava Milece byla násilně přetržena na konci jara letošního roku zákeřnou nemocí. Doufám proto, že se v řadách badatelů najde jeho nástupce, který ponese zažehnutou pochodň poznání dále.

Čest jeho památce.

Ukázky heraldických prací pana Miroslava Milece

Letošní první výlet byl naplánován na sobotu 16.května. Počasí se naprosto vydařilo, takže jsme ráno vyrazili na naši cestu na jižní Moravu. Tentokrát jsme jako svůj cíl vybrali hlavně zříceniny kolem toku řeky Jihlavy, vodní nádrže Dalešice a vodní nádrže Mohelno. Ne všechny, návštěva všech by nám asi zabrala ne jeden, ale minimálně dva celé dny. Vždyť jen zřícenin hradů je na krátkém území od Vladislavi k Ivančicím celkem šest. Vybrali jsme celkem tři z nich, které jsme mohli navštívit, všechny na pravém břehu řeky. No a po cestě k těmto zříceninám byly na cestě dva objekty – město a zámek Jemnice a zámek v Jaroměřicích nad Rokytnou. A na cestu nazpět jsme si nechali ještě jednu návštěvu – zámek Sádek.

První zastávkou bylo město Jemnice, ve kterém jsem po celou minulou sezonu působil jako průvodce na místním zámku. Vzhledem k tomu, že jsem o tomto objektu uveřejnil článek v prvním čísle minulého ročníku Jihočeského Herolda, odkazuji na něj. Výpravu jsem svým bývalým působištěm provedl, ale do zámku jsme se bohužel nedostali, protože právě v sobotu byl zámek z důvodu pořádání slavností, kterých se rád účastnil v Praze (Navalis), uzavřen. Prohlédli jsme si tedy historickou část města s dochovanými opevněními, branami, baštami a historickými budovami. I na část parku zbylo trochu času.

Po prohlídce Jemnice jsme se autobusem přesunuli dále. Naším dalším cílem byl zámek v Jaroměřicích nad Rokytnou. Jaroměřice byly původně královským majetkem, než je získal jako zástavu roku 1329 Raimund z Lichtenburka. Rod poté vlastnil Jaroměřice po celý zbytek 14. a 15.století a pravděpodobně zde postavili tvrz. Teprve roku 1498 byly Jaroměřice předány králem Vladislavem II. Václavovi z Ludanic. Roku 1512 byla tvrz spolu s městečkem ve vlastnictví Pernštejnů, kteří ji již roku 1543 postoupili i s panstvím Jindřichu Meziříčskému z Lomnice. Za jejich vlastnictví byla tvrz přestavěna na renesanční trojkřídlý zámek. Roku 1609 byly Jaroměřice opět prodány, tentokrát do vlastnictví Zikmunda z Tiefenbachu. Tehdy již existovala i zahrada na jihu a východě od zámku až ke břehu říčky Rokytné. V 17. století získali panství Questenberkové a přestavěli renesanční sídlo v barokním slohu. Poté byl Jaroměřický zámek jedním z největších a nejmonumentálnějších barokních staveb nejenom u nás, ale i v celé Evropě. Přestavba byla svěřena rakouskému architektovi Jakubu Prandtauerovi, který ji prováděl od roku 1700 až do roku 1737. V

majetku Questenberků byly Jaroměřice až do roku 1752. Od té doby se majitelé poměrně často střídali. Roku 1945 se zámek stal součástí státního majetku, kde byla instalována barokní hudební expozice. V letech 1959-62 byla rekonstruována zahrada a v parku bylo otevřeno přírodní divadlo, ve kterém jsou v létě uváděny koncerty.

Někteří účastníci zájezdu měli možnost si prohlédnout interiéry zámeckých expozic, někteří ale dali přednost prohlídce exteriéru a také zahrady. Já byl v té druhé skupině a kromě prohlídky zahrady jsem se byl podívat i na průčelí nedalekého kostela, na kterém jsem zahlédl při průjezdu kolem něj něco zajímavého. Nakonec to byl alianční znak (viz. níže).

Po prohlídce Jaroměřic, občerstvení a nákupu upomínkových předmětů v pokladně zámku jsme se vidali k našemu dalšímu cíli. Tím byla zřícenina hradu Templštejn, která leží v údolí řeky Jihlavy, nedaleko od obce Jamolice, jenom kousek od Dukovan. Hrad Templštejn byl vybudován řádem templářů na skalnatém ostrohu nad údolím řeky Jihlavy někdy ve 13.století. poprvé je v písemných pramenech připomínán roku 1298. Templářská komenda v nedalekých Jamolicích je poprvé doložena roku 1279. Po zrušení templářů roku 1312 se hrad pravděpodobně stal majetkem krále Jana Lucemburského. Ale dlouho ve vlastnictví krále nezůstal, protože již roku 1318 jej předal Bertoldu Pirknerovi z Pirkenštejna. Po pánech erbu ostrve drželi hrad páni ze Šelmberka a od roku 1379 páni z Lipé, kteří sídlili v Moravském Krumlově. Patrně za jejich držení došlo k rozšíření obytných kapacit i hradních opevnění včetně mohutné štítové zdi, která však nebyla dokončena. Templštejn zanikl pravděpodobně někdy v první polovině 16. Století a jako pustý už zůstal. Přesně v okamžiku naší návštěvy na zřícenině probíhala nějaká akce, takže hrad byl plný návštěvníků. A podle toho, jak zřícenina v současné době vypadá je pravděpodobné, že má v současnosti majitele, který se stará o to, aby již dále nechátrala. Přejeme mu proto mnoho zdaru a štědrou ruku dárců případných příspěvků. Templštejn si to určitě zaslouží.

Dalším cílem našeho výletu za památkami byla tentokrát památka přírodní. Rozhodli jsme se totiž zařadit do našich návštěv i nedalekou Mohelenskou hadcovou step. Lokalita se nachází bezprostředně za obcí Mohelno na obou březích řeky Jihlavy, která zde vytváří zákrut nazývaný "Čertův ocas". Má rozlohu téměř 60 hektarů a patří mezi nejcenější přírodní lokality na našem území. Rezervace zde byla vyhlášena roku 1933 hlavně kvůli rozmanitosti fauny a flory, která se nachází v této lokalitě na hadcovém podloží. Hadec je hornina, která velice dobře akumuluje teplo, ale je velmi chudá na živiny. Z tohoto důvodu se zde vyskytují některé běžné rostliny, ale v zakrslých formách. Vidět je to nejenom na stromech a keřích, ale i na ostatních rostlinách. Odborně se tato skutečnost jmenuje "nanismus". Důvodem je jednak zmíněný nedostatek živin v půdě, ale i klimatické podmínky - suchý vzduch a velké množství světla. Proto zde rostliny dosahují jen asi 1/10 své běžné velikosti. Z vyšších rostlin je zde zastoupena borovice lesní, borovice hákovitá, dub zimní, ptačí zob, dříšťál a jalovec, z ostatních kromě mechů a lišejníků i ovsíř luční, trávnička obecná, žluté květy kručiny chlupaté, mochny písečné, česnek žlutý, koniklec německý a porosty kavylu a kostřavy. Z živočišné říše jsou zde hojně zastoupeny různí brouci a motýli, ale i ještěrky a hadi. Z vyšších živočichů snad jenom sysel a některé druhy ptáků. Nádherných motýlů jsem při naší návštěvě viděl několik, ale bohužel byli příliš rychlí na to, bych měl možnost některého z nich vyfotit. Lokalita ale určitě zaslouží pozornost zájemců o její návštěvu.

Dalším cílem našeho výletu byla zřícenina hradu Rabštejn, který se také nachází na skalnatém břehu nad vodní nádrží Dukovanech. Při jeho hledání jsme tak trochu kufrovali. Ne naší vinou. Na mapě je totiž vyznačována odbočka z hlavní silnice proti JE Dukovany, bohužel byla ale turistická značka z našeho směru zakrytá vzrostlým keřem. Pro případné zájemce o návštěvu této zříceniny proto doporučuji zaparkovat přímo na parkovišti JE Dukovany a odtud se vydat po polní cestě přímo proti tomuto parkovišti. Po příchodu k lesu máte dvě možnosti - buď pokračovat po lesní cestě stále dále, až se dostanete na silničku, která lesem prochází a na její druhé straně hledejte turistickou značku ke zřícenině. Druhá možnost je těsně po vstupu do lesa odbočit doleva a sejít z kopce k potoku, který tudy protéká. Kolem potoka vede cesta dolů a dostanete se téměř na stejné místo jako v prvním případě.

Hrad Rabštejn byl postaven pány z Janovic pravděpodobně na konci 13. nebo na začátku 14. století. První zmínka o něm je z doby, kdy byl roku 1358 prodáván. Roku 1371 se stal majetkem markraběte Jana Jindřicha a na začátku 15. století byl nechvalně znám jako sídlo loupeživého rytíře Hynka Jevišovického z Kunštátu, který byl znám pod přezdívkou "Suchý Čert". Odtud podnikal své loupeživé nájezdy do širokého okolí. Ale

situace se nezměnila ani po jeho smrti. Jeho nástupcem v držení hradu se totiž roku 1408 stal Vilém Sudlice z Litovan, který byl také obávaným lapkou. V době husitských válek byl hrad v držení rodu Pernštejnů, ale nedlouho poté se znovu stal sídlem loupeživé chásky, a proto byl na základě rozhodnutí sněmu, který se konal roku 1440 ve Velkém Meziříčí šest let nato dobyt a rozbořen.

Po návratu z této zastávky jsme se autobusem přesunuli k naší předposlední zastávce, kterou byla také zřícenina hradu Holoubek, stojící na břehu vodní nádrže Dalešice, která je jen několik kilometrů výše proti proudu řeky. Tento hrad měl poměrně krátkou historii, ale jak je psáno, velice pohnutou. Byl založen snad Konrádem Payerem ze Starč, který jej postoupil svému bratrovi Bohušovi roku 1353. Tento prodej je také první písemnou zmínkou o hradu. Hrad byl v držení pánů ze Starče až do roku 1392, kdy jej prodali jemnickému mincmistrovi Martinovi z Jemnice a Radotic. Téhož roku se ale hradu zmocnil Jindřich Zajímač z Jevišovic a hrad proměnil v sídlo loupeživé bandy. A Přech z Kojetic, jeho nástupce v držení hradu v loupežných nájezdech pokračoval. Martin z Jemnice ale uchvatitele hradu a jeho společníka - Jindřicha z Hradce - pohnal k soudu, který rozhodl v jeho prospěch. Uchvatitelé ale rozhodnutí soudu nerespektovali, proto Martin z Jemnice hrad oblehl a dobyl. Hrad sice získal zpět, ale zadlužil se a musel hrad postoupit věřiteli, Arnoštu Flaškovi z Rychmburka. Ten hrad roku 1416 prodal Bedřichovi z Říčan, ale hrad zanedlouho padl do rukou Linhartovi z Radotic. Od roku 1420 na hradě vládl Beneš z Krhova a po roce 1434 Reinprecht z Ebersdorfu. Ten z hradu opět udělal sídlo loupeživé bandy, a proto bylo na stejném sněmu ve Velkém Meziříčí, jako v případě Rabštejna, rozhodnuto o jeho zboření. Roku 1447 se hrad již uvádí jako pustý.

Po návratu z této dnes poslední zříceniny nám přece jenom ještě několik hodin času k návratu domů zbývalo, proto jsme se cestou domů zastavili ještě u jedné kulturní památky. Bohužel jsme z ní ale moc neviděli. Zámek Sádek je totiž v současnosti v soukromém vlastnictví a proto bohužel nepřístupný. Zámek se nachází v blízkosti obce Kojetice na samotném kuželovitém kopci a v současnosti je kulturní památkou. První písemná zmínka o hradu Ungersberg, jak se Sádek dříve jmenoval, je z roku 1286, kdy jej vlastnil Štěpán z Uher. A i tady se setkáváme s tím, že hrad byl sídlem loupeživých band, proto jej roku 1312 dobyl Jan Lucemburský. Poté měly hrad v držení Šternberkové a po nich od roku 1399 Valdštejnové, kteří jej opravili a v polovině 16.století přestavěli na zámek. Po Bílé Hoře bylo panství konfiskováno a majetek přešel do rukou cizích šlechtických rodů. V 17.století vlastnili Sádek Waldorfové a sňatkem se dostal do rukou Chorynským z Ledské. V jejich držení zůstal Sádek až do roku 1945. Od roku 2010 je objekt v soukromém vlastnictví, veřejnosti nepřístupný.

Předpokládal jsem, že bude objekt alespoň z jeho nejbližšího okolí viditelný, což se mi bohužel nepotvrdilo. Vzhledem k tomu, že v blízkém okolí zámku rostou poměrně vysoké stromy, je tento objekt "neviditelný". Alespoň je možné se na to, jak objekt před pár lety vypadal podívat v pořadu ČT "Památky na prodej", který naleznete na adrese: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169911673-pamatky-na-prodej/308295350530008-hrad-sadek/#11>. Nebo musí návštěvník vzít zavděk již pořízenými fotografiemi, které je také možné nalézt na webových stránkách.

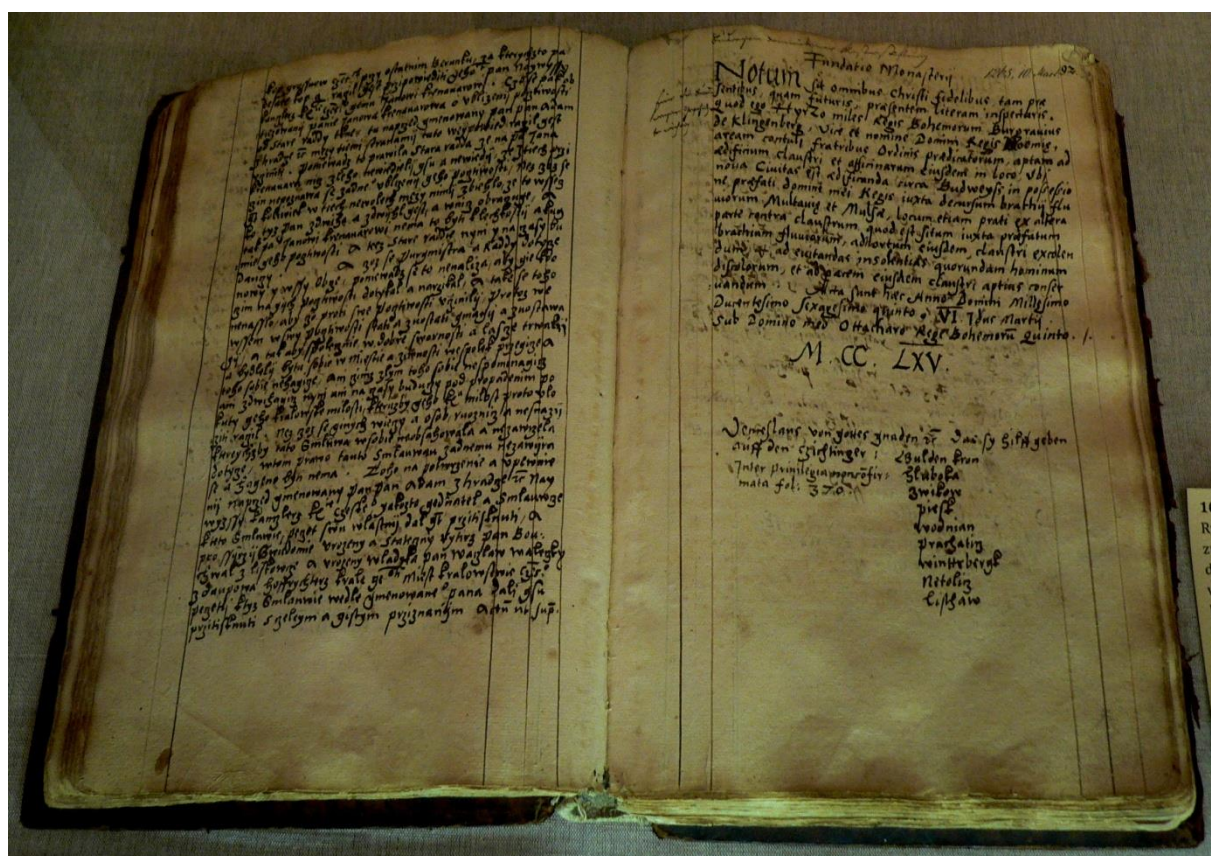
Prameny a použitá literatura:

Kolektiv autorů - Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Jižní Morava, Svoboda, Praha 1981

Webové stránky navštívených objektů

O vzniku královského města na soutoku Vltavy a Malše rozhodl Přemysl Otakar II. a pověřil jeho vyměřením svého rytíře a purkrabího královského hradu Zvíkova. Rytíř Hirzo poté 10. března 1265 předal řádu dominikánů pozemek, na kterém byl vybudován klášter. Tento klášter byl tedy pravděpodobně první budovanou stavbou v Českých Budějovicích. A kolem něho bylo následně postaveno nové město. Město bylo králem vybudováno v tomto místě zcela záměrně, důvodem bylo omezení vlivu Vítkovců v této části Království českého, a samozřejmě posílení vlivu českého krále v Jižních Čechách. Již krátce po svém založení muselo čelit město výbojům ze strany Vítkovců - jejich cílem bylo samozřejmě město obsadit a tak vliv krále oslabit. Krátce se jim to podařilo, ale již roku 1290 se Václav II. postaral o to, aby České Budějovice jako královské sídlo plnilo v jižních Čechách svou úlohu a věrně stálo na straně koruny.

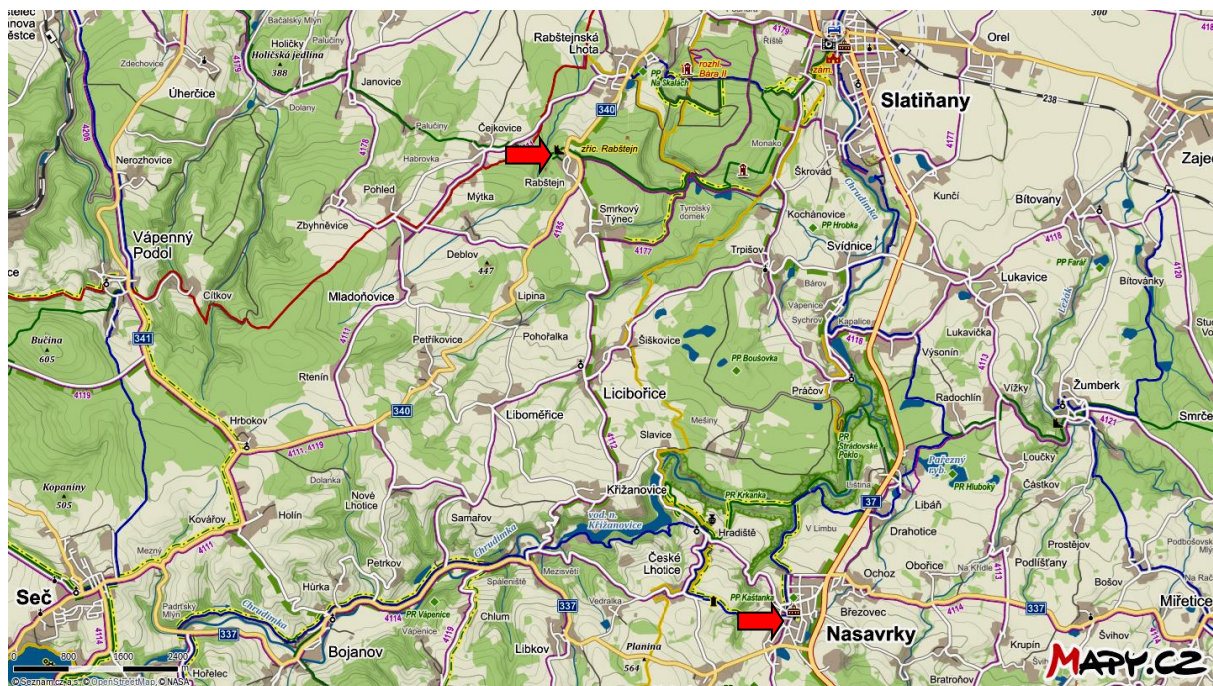
Zakládací listina se sice v originále nedochovala, nicméně v době, kdy byly psány městské knihy ještě prokazatelně existovala, protože byl do jedné z nich proveden opis této původní listiny (viz. fotografie níže). Celkem byly tyto opisy pořízeny v různých obdobích v pěti vyhotoveních. Ten první provedl budějovický městský písař Jan Petřík z Benešova v roce 1550. A právě přečtením tohoto latinského textu a jeho českého překladu byly zahájeny v roce 2015 oslavy 750 výročí založení města. Ke škodě všech "budějčáků" se tak stalo ve všední den 10.března, a navíc v dopoledních hodinách. Mnoho budějovických příznivců a patriotů tak bohužel toto zahájení nevidělo, museli by si totiž na tento den brát dovolenou. Jakoby tato první minela předznamenala celou organizaci oslav, která se nesla v tomto chaotickém a naprosto nedomyšleném duchu. Ale vraťme se k představovanému textu. Níže si můžete prohlédnout fotografii tohoto zápisu z městské knihy, kterou našemu časopisu poskytl ředitel SOkA v Českých Budějovicích PhDr. Daniel Kovář, a také jak latinský text, tak i jeho český překlad.

Notum sit omnibus Christi fidelibus, tam praesentibus quam futuris praesentem literam inspecturis, quod ego Hyrzo miles regis Bohemorum burgravius de Klingenberg vice et nomine domini regis Bohemiae aream contuli fratribus ordinis praedicatorum, aptam ad aedificium claustrum et officinarum eiusdem in loco, ubi nova civitas est aedificanda circa Budweyss in possessione praefati domini mei regis iuxta de cursum brachii fluviorum Multaviae et Malsae, locum etiam prati ex altera parte contra claustrum, quod est situm iuxta praefatum brachium fluviorum, ad hortum eiusdem claustrum excolendum et ad evitandas insolentias quorundam hominum discolorum et ad pacem eiusdem claustrum aptius conservandum. Acta sunt haec anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo quinto sexta Idus martii sub domino meo Ottacharo rege Bohemorum quinto.

Známo budiž všem věrným Kristu, jak přítomným tak budoucím, kteří do tohoto listu nahlédnou, že já Hirzo, rytíř krále českého, purkrabí na Zvíkově, na místě a jménem mého pána, krále českého, předal jsem bratřím řádu kazatelů pozemek, uchystaný ke stavbě kláštera a jeho dílen v místě, kde má být stavěno nové město u Budějovic v majetku řečeného mého pana krále, u soutoku řek Vltavy a Malše, také kus louky na druhé straně proti klášteru, který leží poblíž řečeného soutoku řek, aby tu byla vzdělána zahrada téhož kláštera, a k uchránění před nestydatostí některých ničemných lidí a k zachování míru téhož kláštera. Stalo se Léta Páně 1265 o šestých Idách březnových za pána mého Otakara, krále českého pátého.

Náš letošní druhý výlet byl naplánován na sobotu 13. června a místa, která jsme se rozhodli tentokrát navštívit leží v Pardubickém a Hradeckém kraji. I tentokrát se počasí povedlo, dalo by se říct, že bylo mimořádně teplé.

Městečko Nasavrky jsem pro začátek našeho výletu vybral zcela záměrně. Stojí zde totiž velice zajímavá tvrz, kterou jsem již několikrát navštívil v době, kdy byla návštěvníkům nepřístupná a proto ji alespoň zběžně znám hlavně z pohledu zvenku. Navíc se zabývám komunální heraldikou, a proto mne upoutal znak města, ve kterém je pro Čechy nezvyklý strom - jedlý kaštan. A poslední, co mne na tomto malém městečku upoutalo, byla zpráva o tom, že alej jedlých kaštanů je v Nasavrkách stále přítomna a navíc, že je v současnosti přírodní památkou. Protože se nachází v bezprostředním centru města, má ráz městského parku. Jak jsem se dozvěděl, prvních šest stromů kaštanovníku setého bylo v této lokalitě vysazeno roku 1776 knížetem Auerspergem, který sazenice dovezl až z Itálie. Postupně zde bylo vysazeno kolem stovky sazenic, z nichž v současnosti park čítá 97 stromů. Park byl vyhlášen přírodní památkou a chráněn je od roku 1990.

Ale vraťme se k městu a trvzi, či spíše záměčku. Prvním písemně doloženým majitelem městečka byl Konrád z Nasavrk roku 1318. V roce 1350 zde již stála budova tvrze a kostel, tehdy patřily Nasavrky do majetku císaře Karla IV., a ten je spolu s panstvím Strádov v roce 1355 daroval olomouckému biskupovi a pozdějšímu pražskému arcibiskupovi Janu Očkovi z Vlašimi. Poté, co byly Nasavrky povýšeny na městečko (1360) s právem týdenního trhu a hrad Strádov byl opuštěn a zpusťl (cca 1550) byla správa panství přenesena právě do Nasavrk. Majitelé se střídali, po Běškovcích z Běškovic se do Nasavrk zakoupil Jan Kekule ze Stradonic. Po jeho smrti se jeho manželka znovu provdala a do Nasavrk se nastěhovala nová vrchnost - Václav Záruba z Hustířan. Ten nechal tvrz kolem roku 1600 zbořit a na jeho místě nechal postavit dvoupatrový renesanční zámek se dvěma věžičkami, vyzdobený psaníčkovými sgrafity. Po Bílé Hoře byly Nasavrky Zárubům konfiskovány a novým vlastníkem se levně stal František de Couriers, který panství rozšířil, takže v polovině 17.století k panství patřilo dalších 14 vesnic. Sňatkem přešlo panství do majetku rodu Schönfeldů, kteří je dále rozšířili a v polovině 18 století k Nasavrkům již patřilo 5 již opuštěných tvrzí a 88 vesnic. Schönfeldové přenesli správu panství do Seče a Nasavrky tak

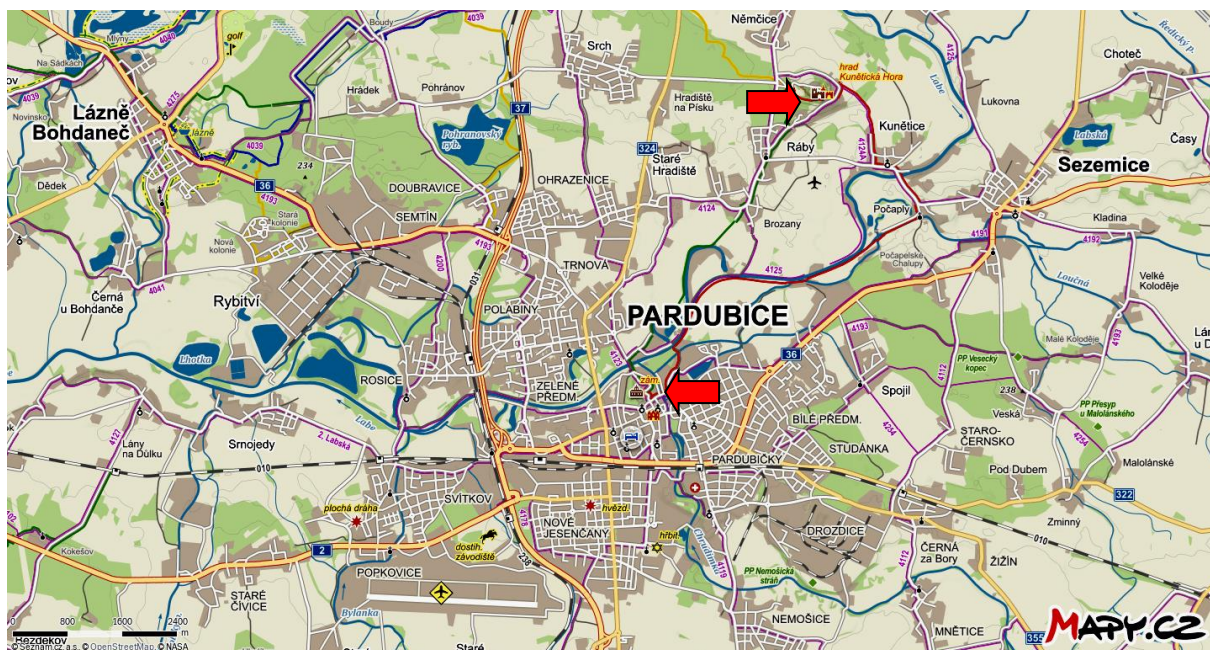
začali chátrat. Když se ale roku 1737 provdala Kateřina ze Schönfeldu za Jana Adama Auersperga, opět se karta obrátila. Auerspergové po čase správu panství přenesli zpět do Nasavrk, zámek prošel opravou a sloužil dál jako byty panských úředníků. Později zde sídlil okresní úřad, úředníci okresního soudu a berního úřadu a dnes je zde správa CHKO Železné hory. A Nasavrkům byl opět roku 2008 navrácen statut města.

Dalším zastavením na našem výletě byla zřícenina hradu Rabštejnek. Jeho název vznikl z německého názvu Rabenstein – Havraní kámen, a jeho pozůstatky je možno nalézt jen kousek od obce se stejným názvem, která se nachází nedaleko Slatiňan, asi 6 km jihozápadně od Chrudimi. Předpokládá se, že Rabštejnek byl postaven v první polovině 14. století i když první písemné prameny pocházejí až z konce 14. století. Z písemných pramenů víme, že se zde vystřídala celá řada majitelů, např. Mikoláš z Rabštejna, Jan z Orle a další. Ke konci 15. století získal hrádek rod Šárovců a ti jej v roce 1540 prodali městu Chrudimi. Pro město byl objekt hradu asi přítěží, proto jej nechalo dále pustnout. Roku 1585 byl již trvale prázdný. Na počátku 19. století byl již velmi zchátralý, stály z něj jen nevysoké zdi. Ve druhé polovině 19. století se pokusil hrad znovuvzkřítit rod Auerspergů, hrad byl přestaven v romantickém slohu. Po roce 1850 v objektu vystavěli Auerspergové novou budovu s cílem přetvořit areál do romantické podoby. Bohužel marně, po druhé světové válce byl hrad zestátněn a jeho péči převzal Krajský památkový ústav, který se o něj ale také příliš nestaral, odstěhoval veškerý nábytek a hrad nechal zpustnout. A možná i proto je dnes hrad už pouze chátrající zříceninou. Hrad je volně přístupný. V roce 2014 koupili zříceninu tři nadšenci, kterým se nelíbilo, že zřícenina dále chátrá. Dnes jsou zachovány zbytky zdí vestavné budovy s řadou sgrafit, z původního hradu je zachován zbytek věže, bašt a hradeb. Okolí tohoto hrádku je dnes již notně zveleběno, je vidět, že se dnes o objekt starají lidé, kteří si přejí zachování této nevelké, ale o to malebnější a zajímavější historické stavby. Přejme jim proto hodně úspěchů při jeho záchraně.

Dalším naším cílem bylo město Pardubice. I zde jsem již několikrát byl, centrum města, tedy náměstí, jeho okolí a zámek jsem měl možnost si prohlédnout při své návštěvě v roce 1999, kdy jsem se zúčastnil konference Heraldika Viva II., která byla pořádána právě v Pardubickém zámku. Tentokrát jsem se chtěl podívat mimo jiné na centrum Pardubic tak trochu z výšky. Proto jsem se vydal na návštěvu tzv. Zelenou bránu. Tato brána představuje jednu z dominant Pardubic. Je tvořena renesanční branou s reliefem Mikoláše Alše

zpodobňujícím erbovní pověst pánů z Pardubic. Druhou část tvoří 60 metrů vysoká věž, ze které je krásný pohled na historický střed města i na nedaleko stojící zámek, ale i okolí města, například i na Kunětickou horu. Ve věži je také instalována expozice "Kronika města Pardubic", takže se tady můžete seznámit právě s erbovními pověstmi pánů z Pernštejna a pánů z Pardubic. A v dalších patrech jsou expozice s názvy Trubač, Hodinář a Kronikář.

Původní osada byla založena jako zázemí vodní tvrze, kterou zde vybudovali páni ze Staré, později z Pardubic na soutoku Labe a Chrudimky. Okolí tvrze dříve bylo plné vody a bažin. Z tvrze se do poloviny 14.století stal hrad a osada se změnila na poddanské městečko. Pardubice se hradeb dočkaly pravděpodobně až v průběhu 15. století. Největšího rozmachu dosáhlo město v období, kdy bylo sídlem tehdy mocného rodu Pernštejnů. V té době se z Pardubic stalo jedno z nejvýstavnějších renesančních měst království. Dokonce se v té době již začalo používat ke stavbám domů v cihelnách připravených prefabrikátů - terakotových dílů, ze kterých se sestavovalo ostění oken a dveří. Z této doby patrně pocházejí i zbytky hradební zdi s ochozem. Výška tohoto pozůstatku je asi 6,5 m a síla zdi přibližně 1,3 m. Nacházejí se zejména na jižních hranicích parcel domů na jižní straně Pernštejnského náměstí. V průběhu let se opevnění města rozšiřovalo a zkvalitňovalo, což umožnilo například v době třicetileté války úspěšnou obranu před švédskými vojsky. Po postavení pevností v Hradci Králové a Josefově ale vojenský význam město ztratilo. Ve druhé polovině 18.století se město původních obranných valů postupně zbavovalo. Dokonce byly zbořeny i některé obranné věže a změnu doznalo i původní zděné opevnění města. V současnosti je historické centrum města krásně opraveno, takže láká turisty k návštěvě.

Dalším cílem našeho výletu byl hrad, stojící jen několik kilometrů od Pardubic na Kunětické Hoře. Hrad pochází z 15.století a stojí na jediném kopci v širokém okolí. Tvoří tak výraznou dominantu celého Polabí. V historických pramenech se zprávy o hradu datují až do první poloviny 15.století, hrad zde ale pravděpodobně již nějakou dobu stál. Za husitských válek se

hrad stal důležitým opěrným bodem Husitů, své sídlo zde měl jeden z významných husitských hejtmanů - Diviš Bořek z Miletínka. Odtud byl veden výpad na Zikmundovu posádku v Hradci Králové, ale i klášter v Opatovicích. Po potomcích Divišových hrad vlastnil český král

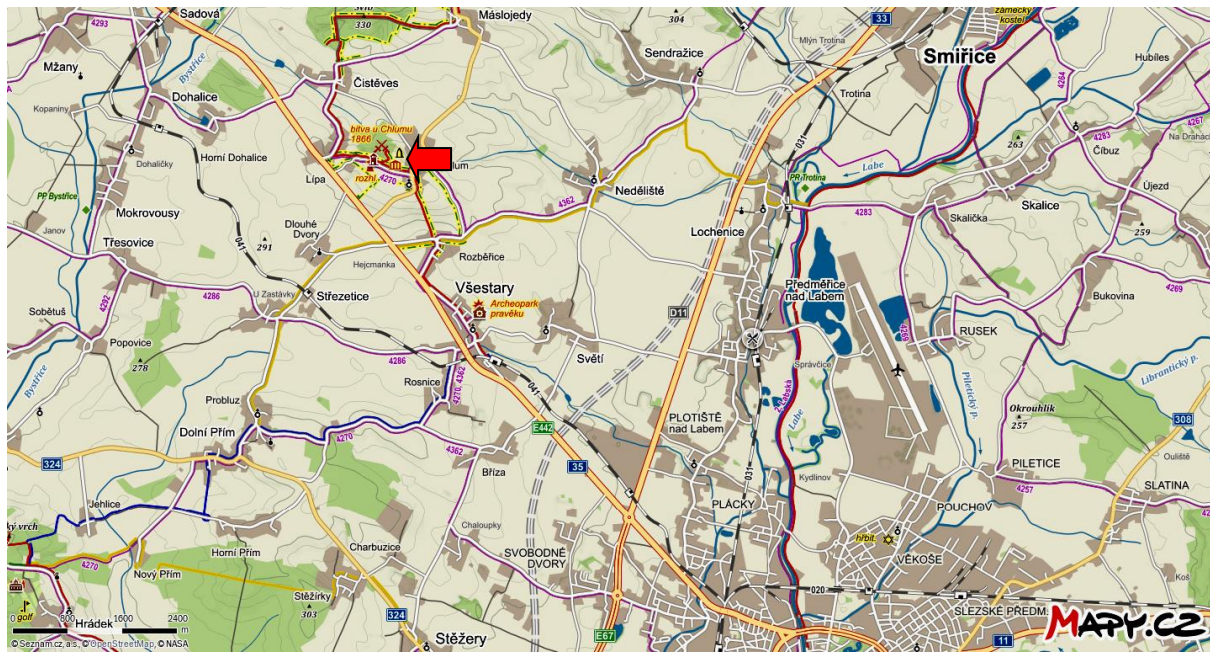

Jiří z Poděbrad, ale největšího rozkvětu se dočkal po jeho koupi rodem pánů z Pernštejna. Ti z hradu vytvořili mohutný dvouvěžový objekt. Přesto, že bylo opevnění hradu vybudováno velice moderně, byl za třicetileté války dobit a vyplněn generálem Torstensonem. Na vině ale nebylo nedostatečné opevnění, ale velice malá posádka, která tehdy čítala pouhých 28 mužů. To nemohlo na švédskou armádu stačit. No a zkáza hradu pokračovala i nadále - mimo jiné i tím, že se zde začal dobývat kámen. Při něm došlo roku 1884 k zřícení části hradu na jeho jihozápadní straně. Stavbu vlastně zachránil až Muzejní spolek v Pardubicích, který hrad koupil a začal opravovat. V letech 1923-1928 zadal zpracování návrhu na obnovu hradu a předhradí předním českým architektům - Jurkovičovi a Paclovi. Jejich řešení ale nebylo pro tuto památku zrovna tím nejlepším, nerespektovalo památku jako historický objekt. Zaměřovalo se spíše na

komerční využití hradu. V jeho šesté bráně byly zřízeny stylové salóanky, zelený a červený a vedle brány restaurace. Naštěstí ale toto období skončilo převzetím hradu nově ustaveným Kunětickým družstvem. Již roku 1928 se původní návrh přestal realizovat a další úpravy byly prováděny podle jiné koncepce. Podstatná obnova hradu byla prováděna až po roce 1945. Byly provedeny zajišťovací práce na skalním podloží a stavební záchrana celého objektu. V celém areálu hradu se uskutečnil archeologický průzkum. Pro to, co při něm bylo nalezeno jsem si vypůjčil několik vět z webových stránek: *"Byly zjištěny v prostoru nádvoří pozůstatky obvodového zdiva objektu z druhé poloviny 14. století, tedy z období před výstavbou prováděnou Divišem Bořkem z Miletínka. V jižním křídle hradu byly v suterénu objeveny pozůstatky mohutné, zřejmě obytné hranolové věže. V západní části hradního areálu byly pak zjištěny základy druhé válcové věže s průměrem asi 15 m. Do dnešní doby se zachovala část hradeb zesílených baštami a jeden z dělostřeleckých rondelů, rekonstruovaný palác s uzavřeným vnitřním nádvořím, vysokou kruhovou věží a samostatně stojící kaple sv. Kateřiny Sienské".* Návštěvníkům objektu doporučuji návštěvu válcové hradní věže, nazývané "Černá" nebo také "Čertova". Z ní je, pokud budete mít štěstí na počasí, krásný rozhled do Polabské krajiny. A pokud budete mít opravdu příznivé podmínky, je odtud možno vidět i Krkonoše, Orlické hory a Železné hory. Prostory hradního paláce slouží výstavním účelům. V hradním sklepení se nalézá výstavka dosavadních výsledků archeologických výzkumů, v přízemí paláce je hradní hladomorna, vězení a výstava o vývoji soudnictví na území Čech. V 1. patře se nachází hradní zbrojnice a rozsáhlá expozice věnovaná parforním honům na Pardubicku. Kunětická hora je chráněným nalezištěm četných druhů rostlin a živočichů. V jeho podhradí je v současné době i improvizovaná zoologická zahrada. Místní lidé mají k hradu vřelý vztah a mluví o něm s přátelskou přezdívkou "Kuňka". Hrad je mimořádně fotogenický a své si zde

najdou i lidé například zaměření na pomocné vědy historické - v jeho interiérech najdete poměrně mnoho heraldických objektů.

Naším původním záměrem bylo při tomto výletě navštívit i historický střed města Hradce Králové, ale bohužel jsme se na předchozích zastávkách poměrně zdrželi, takže toto věnné město českých královen si necháme na některý z příštích výletů. Nicméně jsme se rozhodli zkusit štěstí a navštívit památník bitvy u Hradce Králové, který se nachází severozápadně od města, nedaleko od obce Věstary, za obcí Chlum.

Mým šálkem kávy je období podstatně starší, proto jsem si opět vypůjčil několik vět z webových stránek, které se tímto obdobím zabývají. *"Bitva u Hradce Králové (též bitva na Chlumu či bitva u Sadové) se odehrála 3. července 1866 severozápadně od městské fortifikace Hradec Králové, v rozsáhlé lokalitě mezi řekou Labe a vesnicemi Hoříněves, Benátky, Sadová, Mokrovousy a Dolní Přím. Pruská armáda v čele s králem Vilémem I. a náčelníkem generálního štábu generálem pěchoty Helmutem von Moltkem zde drtivě porazila rakousko-saskou armádu pod velením polního zbrojmistra Ludvíka von Benedek. střetnutí se stalo rozhodujícím faktorem prusko-rakouské války, v širších souvislostech pak v jeho důsledku přišlo Rakousko o své dosavadní čelné postavení v Německu i v severní Itálii a současně muselo čelit stupňujícím se požadavkům obyvatel jednotlivých částí říše. Počtem nasazených vojáků je Hradecké střetnutí největší bitvou svedenou na území dnešního Česka. Během dopoledne mělo Rakousko mírnou převahu. Rakouské dělostřelectvo díky moderním bronzovým čtyř a osmiliberním dělům s dosahem několika kilometrů, odráželo nápor 1. pruské armády palbou od obce Lípá. K obratu došlo v důsledku špatné rakouské taktiky poté, co začala útočit rakouská pěchota, jejíž zastaralé pušky neměly šanci proti moderním pruským puškám - zadovkám, sestrojeným podle Nikolause Dreyse, které již používaly patrony a proto se nabíjely daleko rychleji než zepředu nabíjené rakouské pušky konstrukce J. Lorenze. Klasický rakouský bodákový útok v mohutných praporečích svazech se v pruské rychlopalbě hroutil. Bitvu dnes připomíná řada památníků. Např. v „Aleji mrtvých“ v lese Svíb, na svahu Chlumu stojící pískovcový sloup se sochou Austrie postavený na památku Baterie mrtvých setníka Augusta van der Groebena, pískovcové mauzoleum u Lípy a muzeum otevřené v roce 1936 u příležitosti 70. výročí bitvy".*

Poté již nezbylo nic jiného, než se odebrat do autobusu a namířit směrem na jih, k domovu. Počasí se vydařilo a navštívená místa se všem nadmíru líbila.

Výročí založení královského města Českých Budějovic se stalo i tématem pro vydání pamětních stříbrných mincí v hodnotě 200 Kč, kterou realizovala Česká národní banka (dále jen ČNB). Tuto první zprávu jsem se dozvěděl vlastně tak trochu náhodou z denního tisku, kde bylo dáno na vědomí široké veřejnosti, že v Jihočeském kraji bude docela problematické získat tuto minci. Když jsem hledal informace o tom, jak tato mince vlastně vznikla, dozvěděl jsem se na webových stránkách ČNB, že "prodej pamětních mincí ČNB uskutečňuje prostřednictvím smluvních partnerů oprávněných obchodovat s numismatickým materiálem". Zajímalo mne proto, kdo jsou tito oprávnění prodejci. Z webových stránek jsem se dozvěděl, že v rámci Jihočeského kraje existuje pouze jeden jediný "oprávněný" prodejce těchto pamětních mincí - Oberbank AG, pobočka České Budějovice, se sídlem na nám. Přemysla Otakara II. Problematické ale v roce 2015 bylo i to, že tato banka nikomu jinému, než svým klientům tyto mince neprodávala. Zájemci a budějovičtí patrioti tedy tuto pamětní minci v Českých Budějovicích neměli možnost zakoupit, což je další ostuda celé organizace výročí města. Ale vraťme se k pamětní minci samotné.

Na vzhled mince byla ČNB vyhlášena v listopadu 2013 soutěž, které se zúčastnilo celkem 14 výtvarníků. Ti v rámci soutěže předložili celkem 24 soutěžních návrhů. Soutěž byla vyhodnocena v prosinci 2014 Komisí pro posuzování návrhů na české peníze. V prvním kole bylo vyřazeno 12 návrhů, jejichž motiv přímo nesouvisel se založením Českých Budějovic, nebo měly závady v písmu, kompozici, modelaci či jiné výtvarné nedostatky. Do posledního kola postoupily 4 návrhy, ze kterých byl nakonec vybrán návrh akademického sochaře Zbyňka Fojtů. Ten komise doporučila k realizaci. Emise mince byla naplánována na 4. března 2015. A jak vypadá vítězný návrh můžete vidět níže.

Dnem 4. března 2015 byla tedy ČNB vydána pamětní stříbrná mince v hodnotě 200 Kč k 750. výročí založení Českých Budějovic králem Přemyslem Otakarem II. Mince je ražena ze slitiny obsahující stříbra a mědi a vydávána je ve dvojím provedení, které se liší povrchovou úpravou a provedením hrany. Její průměr je 31 mm, hmotnost 13g a síla je 2,3 mm. Na její lícní straně mince je vyobrazena pečeť krále Přemysla Otakara II., přes kterou je vlevo ztvárněn český lev ve štítu a vpravo svatováclavská plamenná orlice ve štítu. Obsahem rubové strany mince je vyobrazení plánu Českých Budějovic v době založení města. Při horním okraji mince je znak Českých Budějovic, který částečně zasahuje do vyobrazení plánu. Při levém okraji plánu je erb Hírza z Klingenbergu, lokátora Českých Budějovic, který také částečně zasahuje do vyobrazení plánu.

Zároveň s touto pamětní mincí ale byly použity další tři vybrané návrhy z této soutěže k vytvoření sady pamětních medailí, které oproti původním návrhům ze soutěže již neobsahují uvedení nominální hodnoty 200 Kč, a proto nejsou zákonným platidlem. Jsou však označeny

příslušnou puncovní značkou. Tyto stříbrné medaile jsou vydány i ve speciálním provedení povrchové úpravy mincovní plochy ušlechtilou patinou. Každý odražek je patinován ručně, aby získal krásu stáří a lépe vynikla plastika jednotlivých detailů jeho reliéfu.

První z medailí byl vytvořen Lenkou Nebeskou. Lící strana této medaile obsahuje vyobrazení části severní strany náměstí s katedrálou sv. Mikuláše a Černou věží, které jsou doplněny vpravo pečeti odkazující na zakladatele města, českého krále Přemysla Otakara II. Založení města je zde znázorněno stuhou na jedné straně začínající letopočtem 1265 a končící opět letopočtem 2015, tedy rokem, kdy si připomínáme 750. výročí založení města. Rubová strana obsahuje historickou velkou pečeť města, používanou od počátku 14. století. Je kulatá s opisem SIGILLVM CIVIVM DE BUDIWOYZ. Kompozici doplňují český lev, moravská a slezská orlice, propojené perlou.

Druhá medaile byla vytvořena podle návrhu Majky Wichnerové. Její lící strana je vyplněna kombinací městské pečeti s dominantami města - stylisticky vyobrazeným čtvercovým náměstím, nejstarší budovou města - dominikánským konventem s Bílou věží a gotickým klášterním kostelem Obětování panny Marie, vpravo od těchto dominant je postava českého krále Přemysla Otakara II. s královskými insigniemi - korunou, žezlem a jablkem před letopočty 1265 a 2015. Na rubové straně je v popředí vyobrazena barokní Samsonova kašna, dokončená v roce 1727. Čtyři postavy atlantů podpírají rozměrnou kruhovou mísu a z jejího středu na vrcholu celé kašny vyrůstá podstavec s plastikou biblického siláka Samsona na lvu. Za kašnou je městská radnice, kterou do současné podoby přestavěl barokně A. E. Martinelli v letech 1727 - 1730, vpravo renesanční domy na Náměstí Přemysla Otakara II.

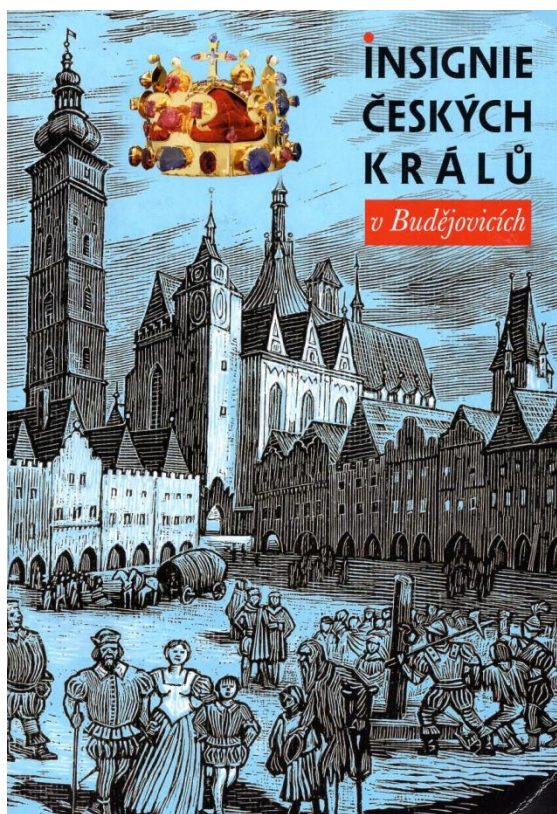
Celá kompozice je doplněna dvěma znaky – vlevo českobudějovickým se třemi věžemi, vpravo královským s českým lvem.

Medaile Josefa Šafaříka přibližuje historii Českých Budějovic na lící straně kombinací znaku Českých Budějovic s mnoha "cihlami" či "stavebními bloky". Na webových stránkách, z kterých jsem čerpal, jsou označeny jako "roj stavebních kamenů". Některé z cihel obsahují letopočty, které byly dle názoru autora návrhu významné pro jihočeskou metropoli. Nejstarším letopočtem je rok 1265, kdy bylo město založeno. Roku 1351 do města zavítal čerstvě korunovaný český král Karel IV. a při této příležitosti udělil městu významná privilegia, roku 1569 zahájila činnost zdejší mincovna a v roce 1614 se zde konal zemský sněm, na němž se jednalo především o penězích pro krále Matyáše na vedení války s Turky v Uhrách. Rok 1641 přinesl městu největší požár v historii. Na významu získalo město roku 1785, kdy se stalo sídlem biskupa českobudějovická diecéze. Od 1. 1. 1949 bylo město správním centrem Českobudějovického kraje, jenž byl v roce 1960 přejmenován na Jihočeský. Roku 1980 bylo dokončeno připojování okolních obcí. Letopočet 1991 připomíná založení Jihočeské univerzity. V roce 2000 se stalo město sídlem nového Budějovického kraje, který byl o rok později opět přejmenovaný na Jihočeský. Rubová strana představuje největší městskou dominantu - čtvercové Náměstí Přemysla Otakara II. Z renesančních domů v horní části vyčnívá Černá věž a průčelí kostela sv. Mikuláše, vlevo dole se pak rýsuje silueta barokní radnice. Dlažba náměstí je vytvořena historickou pečetí s původním nápisem SIGILLVM CIVIVM DE BUDIWOYZ.

Prameny a použitá literatura:

http://www.cnb.cz/cs/platidla/numismatika/stribrne_mince/index.html
http://www.zlate-mince.cz/Navrhy_mince_Ceske_Budejovice_Ag.htm

Insignie českých králů v Budějovicích, Statutární město České Budějovice, text Daniel Kovář, České Budějovice 2015, 16 stran, barevné fotografie, reprodukce dobových kreseb, fotokopie archivních dokumentů, neprodejné.

Publikace byla vytvořena u příležitosti 750 výročí založení města České Budějovice, kdy v roce 2015 byly ve třech termínech vystaveny v radniční výstavní síni pohřební a korunovační klenoty českých králů. A jak je právě touto publikací uváděno, nebylo to poprvé, kdy pobývaly české korunovační klenoty na půdě bývalého královského města.

První část pojednává o českých korunovačních klenotech. Nechal je vyrobit král Karel IV. k příležitosti své korunovace v září roku 1347. Vychází z tradic přemyslovských, ale i francouzských. Je tvořena čtyřmi díly zlaté čelenky, ze kterých vybíhají vzhůru lilie. Čelenku spojují dva oblouky, zakončené křížkem s trnem z Kristovy koruny. Koruna je

vyzdobena 20 perlami a 96 drahokamy - smaragdy, safíry, spinely a rubínem. Její vznik je datován pravděpodobně do roku 1346 a vyrobena byla zlatníky v království českém.

V další části jsou popisovány korunovace českých panovníků, které vždy patřily k největším slavnostem v zemi. Od svého vzniku byla Svatováclavská koruna vložena při korunovacích na hlavu celkem 22 českých panovníků. Na hlavě panovníka ale směla, podle korunovačního řádu, zavedeného Karlem IV. Spočinout pouze při korunovaci a jinak jenom při zcela výjimečných příležitostech, takže většina z českých králů ji měla na hlavě pouze jednou jedinkrát. Stejně tak určil Karel IV. i to jak mají být korunovační klenoty uloženy - koruna měla být po většinu času na relikviáři s lebkou knížete Václava.

Hrad Karlštejn byl původně vybudován pro uchování říšských korunovačních klenotů. Král Václav IV. Ji zde nechal uložit, jeho bratr Zikmund ji na čas odvezl do Maďarska, ale na žádost české šlechty ji musel vrátit a tak roku 1436 byla opět uložena na Karlštejně. V 15. století se na čas přestěhovala na hrad Velhartice, počátkem 17. století se koruna z důvodu nebezpečí ze strany Pasovských přestěhovala do Prahy a po bitvě na Bílé hoře se tam znovu vrátila. Středověký Karlštejn již nevyhovoval pro zastaralost své obrany. Během třicetileté války byly korunovační klenoty opakovaně několikrát převezeny do Českých Budějovic a později trvale do Vídně, odkud byli definitivně vráceny až v roce 1791.

Další část publikace se zabývá obdobími, kdy byly české korunovační klenoty uloženy v Českých Budějovicích. V budějovické kronice je zápis, který dokládá jejich uložení v hodinové věži v kostele sv. Mikuláše. Tato věž již neexistuje, ale je znázorněna na kresbě města od Jana Willenberga z roku 1602. Jejich uložení také dokládají další písemnosti, uložené ve SOKA v Českých Budějovicích. Publikace představuje také fotokopie těchto listin, které jsou v archivu uloženy.

Je jen několik měst, které se mohou pyšnit tím, že v jejich katastru stojí socha českého krále „železného a zlatého“, Přemysla Otakara II. Od roku 2015 je jedním z těchto lokalit i bývalé královské město České Budějovice. Socha krále, zakladatele města zde stojí v městském parku Na sadech od 28. října 2015, ale pouť k její instalaci a slavnostnímu odhalení nebyla nikterak přímá a snadná. Dovolte mi, abych Vám v tomto krátkém článku zrekapituloval, co aktu odhalení předcházelo tak, jak se to mohli dozvědět čitatelé místního Českobudějovického Deníku.

První zpráva, která se v tisku objevila, byla asi pro mnohé čtenáře docela překvapením. Jednalo se totiž o oznámení, že sochař František Postl nabídl jako dar městu Českým Budějovicům sochu jejich zakladatele, krále Přemysla Otakara II. Tato zpráva, uveřejněná v dubnu v roce 2013, vyvolala hlavně v tisku dvě otázky, na které měly následovat odpovědi ze strany zastupitelů města – zda by město mělo dar přijmout či odmítnout, kde by tato socha měla být instalována. Další akcí, kterou toto oznámení vyprovokovalo, byla reakce umělců, kteří nebyli tak odvážní jako pan Postl, že tento dar by město mělo jednoznačně odmítnout a vypsát na podobu případné sochy zakladatele výběrové řízení, jehož „výbráním“ by měly být pověřeny „umělecké kapacity“. Potrefená husa zakejhala.

O tom, co znamená vypsání architektonické soutěže jsme se všichni na vlastní oči přesvědčili při soutěži na podobu památníku pro naše letce - fantasmagorická mísa na vodu. Jak by asi dopadl zakladatel našeho města? Znamenalo by to pravděpodobně naprosto nesmyslně vyhozené desetitisíce, možná i statisíce. Ale někdo z prominentních umělců, pravděpodobně i předem vybraných před zasedáním této poroty, by si alespoň namastil kapsu.

Na webu a na sociálních sítích se po tomto oznámení rozhořela diskuse nejenom o tom, jestli má město dar přijmout, nebo odmítnout, a také diskuse o tom, kde by snad budoucí socha měla stát. Většina diskutujících se přiklonila k názoru, že by tato socha měla mít své místo na Piaristickém náměstí, v těsné blízkosti dominikánského kláštera. Proč právě tady? Dominikánský klášter je totiž pravděpodobně jednou z prvních budov, která byla již při

založení města postavena.

Během letních měsíců roku 2013 vytvořil pan Postl sádrový model téměř 3 metry vysoký, který byl vystaven v zahradní části Wortnerova domu, aby si ji mohli obyvatelé Českých Budějovic prohlédnout.

V průběhu roku 2014 se veřejnost o ničem ohledně umístění sochy nedozvěděla. Podle pozdějších vyjádření jsem se dozvěděl, že se o jejím umístění několikrát v radě i zastupitelstvu jednalo, ale prakticky nic se nevyřešilo. A koncem roku 2014 se změnila vláda na radnici města České Budějovice. A všechno začalo prakticky od začátku. Nová rada města ale koncem roku 2014 rozhodla těsnou většinou jednoho hlasu o tom, že socha bude umístěna v městském parku k vyústění Kněžské ulice do městského parku Na Sadech. A nakonec bylo rozhodnuto i to, že bude slavnostně odhalena 28. října, tedy na den české státnosti.

Onen kýžený den nastal a tak jsem se tak jako několik stovek budějčáků vydal na místo, kde se měla akce konat. Vzhledem k tomu, co se povedlo našim voleným zástupcům po celý rok, který měl být oslavou trvání města České Budějovice, jsem byl připravený na všechno. Bohužel se neschopnost, i když v tomto případě musím uznat, že tentokrát asi ne vinou organizátorů, projevila i v tomto případě. Akce slavnostního odhalení sochy byla snad připravena dobře, svůj projev měl jak nový primátor města, tak i ředitel Státního okresního archivu. Dokonce i hudební vložka byla, bohužel ale nikdo nemohl vědět, že páreček radničních politických diletantů, kteří si bohužel stoupli kousek od místa, kde jsem byl i já po celou dobu slavnostních projevů nebude mít kouska slušnosti a prakticky po celou dobu se nenuceně, nahlas bavila bez ohledu na to, že několik desítek lidí v jejich okolí to bohapusté plkání o nesmyslech naprosto nezajímá, protože na toto místo přišli z naprosto jiného důvodu. Takže celá slavnost odhalení sochy zakladatele našeho města byla touto dvojicí naprosto znevážena.

A co uvést na závěr tohoto mého popisu události? Tak, jako se radním města nepodařilo za celý rok 2015 připravit důstojnou oslavu tak významného výročí města, tak se jim bohužel podařilo i poslední akci roku zazdíť. Před padesáti lety se město připravovalo na sedmisté výročí založení města již tři roky před oslavami, to třičtvrtětisíciletí existence města ale připravila jenom skupina diletantů, kteří co mohli, to zkazili. Už zahájení oslav formou megašou, obsazenou průměrnými pražskými umělci bylo propadákem, navíc diletantsky ozvučeným. V průběhu roku město vlastně nic - s výjimkou tří výstav korunovačních a pohřebních klenotů v radniční výstavní síni - pro obyvatele města a pro případné návštěvníky města nepřipravili. Tento rok mohl být rokem, který se mohl zapsat jako velká propagace města a přilákat tisíce návštěvníků, bohužel to ale dopadlo naprostým propadákem. A nebýt Státního okresního archivu, Jihočeského muzea a Spolku Města Otakarova, bylo by to ještě horší. A zakončen byl opět zbabranou megašou opět pouze s průměrnými pražskými umělci. Co více dodat, zbyl jen pocit promarněné šance zvednout prestiž města Českých Budějovic, pocit zmaru.

Nadcházející jubilejní rok Českých Budějovic nás ve zdejším okresním archivu nutil přemýšlet, čím bychom přispěli našemu městu k 750. narozeninám. Jako paměťová instituce, honosící se jedním z nejbohatších městských archivů v Čechách, jsme se z této povinnosti nemohli, ani nechtěli vyvázat. Z počátečních úvah nakonec vykrystalizovala představa celoročního cyklu veřejných přednášek a zejména dvou výstav, které ovšem neměly pojmout dějiny Českých Budějovic v jejich úplnosti. Jako vhodná dílčí témata, vinoucí se celou historií města, se nabízel jednak vztah mezi Budějovickými a českým panovníkem, jednak vývoj městské heraldiky.

V březnu 2015 proto ve Státním okresním archivu České Budějovice proběhla výstava „Město králů“, která návštěvníkům představila různé podoby a proměny vzájemných vztahů českého krále a královského města. Těch aspektů se našla celá řada: vystavit bylo možno panovnická privilegia, korespondenci ve všemožných záležitostech, záznamy o finančních půjčkách, o vydařených i méně vydařených návštěvách panovníků v Budějovicích, o tom, jak králi zachutnalo budějovické pivo, nebo jak se mu zalíbilo zdejší náměstí více než madridské. Druhou výstavu uspořádal archiv v listopadu 2015 pod názvem „Znak, pečeť, vlajka. Městská symbolika Českých Budějovic v proměnách času“. Městské symboly jsou totiž něčím, co nás spojuje s nejstaršími generacemi obyvatel města – středověké Budějovice užívaly na svých pečetích a později ve znaku trojici věží a českého lva, stejné figury, jaké se vyskytují i v nynějším budějovickém znaku. Výstava tudíž nemohla začínat jinak nežli nejstarší městskou pečetí, vzniklou okolo přelomu 13. a 14. století. Její podoba snad byla inspirována dobovými mincemi, přemyslovskými brakteáty, na nichž se často vyskytovaly právě tři věže anebo český lev jakožto srozumitelné atributy panovnické moci. Užitím těchto symbolů se Budějovičtí hrdě přihlásili k rodině královských měst.

Než se České Budějovice ve druhé půlce 20. století vrátily ke kořenům své městské heraldiky a začaly opět užívat jednoduchou gotickou podobu znaku, uběhlo mnoho vody v Malši, a budějovický znak prošel několika proměnami. Je zajímavé, že heraldické změny několikrát nastaly pod vlivem okamžitých dějinných okolností, a že jim často napomohl takřka náhodný impuls.

První popis znaku, na výstavě rovněž prezentovaný, obsahuje listina Vladislava Jagellonského z října 1479 – jejím účelem patrně bylo napravit zásahy, jimiž budějovický symbol poznamenal uherský král Matyáš Korvín v desetiletí své vlády nad Budějovicemi.

Zásadním způsobem polepšil budějovický znak v srpnu 1648 císař Ferdinand III., jenž tak ocenil postoj města v kritických časech třicetileté války. Za věrnost katolické víře byl do štítu přidán anděl, vojenský význam Budějovic zdůraznily dělové hlavě ve věžích, a nepříliš nápadnými prvky – hornickými kladívky a půlměsícem – byl heraldicky vyjádřen nově nabytý statut horního města. Přikryvadla, dotud pouze v zemských barvách, dostala z poloviny barvy říšské, a v klenotu se objevil rakouský štítek s panovníkovou iniciálou F III. Snad by k tomuto polepšení ani nedošlo, nebýt nápadu radního Heydeho z léta 1646 – tehdy se rozkřiklo, že Budějovicemi projede císař, a tak představitelé města uvažovali, o jaká privilegia by jej při této příležitosti mohli požádat. Úvahy je však zaváděly do slepých uliček, až přišel konšel Heyde s návrhem na změnu znaku. Vlastně tak trochu z nouze. Příslušný záznam ze schůze rady byl rovněž součástí výstavy, stejně jako Ferdinandova listina, která úpravu znaku stvrdila. Když radní dostali tento významný dokument do rukou, jistě netušili, kolik vrásek na čele přidělají svým nástupcům o tři století později, po roce 1918.

My, znalí pohnutých dějin 20. století, už tušíme, že právě díky polepšení z roku 1648 se znak za první republiky ocitl v hledáčku „napravovatelů historie“. Vadila černo-žlutá barva přikryvadel a především iniciála císaře Ferdinanda. Jak se návštěvníci výstavy mohli dozvědět, vznikly ve dvacátých letech návrhy Františka Miroslava Čapka a Franze Landsperského na úpravu městské symboliky. Městská správa však začala tuto otázku řešit až roku 1932, v okamžiku, kdy budějovičtí řezníci požádali o povolení užít znak na svém jubilejním praporu, a dotázali se na jeho správnou podobu. Radní při této příležitosti přijali Čapkův návrh, aby se přikryvadla „přebarvila“ do národní trikolóry, a aby byl rakouský štítek s iniciálou nahrazen stříbrno-červeně polceným štítkem.

V polovině třicátých let se potom vedení nového obchodního domu Brouk a Babka dotázalo, jaké jsou vlastně budějovické městské barvy, a zda je může užívat ve své propagaci. Tedy opět takový náhodný impuls, který donutil městskou radu k přiznání, že barvy město vlastně nepoužívá, ba ani přesně neví, jaké to mají být. Schválena pak byla kombinace bílé, červené a žluté, ale neujala se.

Po druhé světové válce série náhodných podnětů pokračovala. Národní výbor si u malíře Cyrila Boudy objednal umělecký návrh gobelínu k výzdobě radnice, ale když si jej komunističtí poslanci v roce 1950 prohlíželi, byli překvapeni znakem v habsburském provedení. Následovalo rozhodnutí, že se Budějovice mají vrátit k předpokládané středověké

podobě znaku, bez mladších, ideologicky závadných doplňků. Originál Boudova návrhu byl na výstavě představen spolu s fotografií definitivní podoby gobelínu, na které už je proveden gotický znak.

Jubilejní rok 1965 přinesl další kuriózní situaci. Koncem zimy vydalo pražské nakladatelství Orbis sérii černobílých pohledů Českých Budějovic se starým habsburským znakem města. Pro národní výbor to byl šok. Provinilé nakladatelství jednak muselo vytisknout opravené pohlednice s gotickým štítem, jednak už městský národní výbor důsledně hlídal, aby se během oslav 700 let města už starý znak neobjevil. Obě varianty pohlednic byly na výstavě k vidění, ležely vedle sebe jako pozoruhodný doklad, čím vším musela ve 20. století projít městská heraldika.

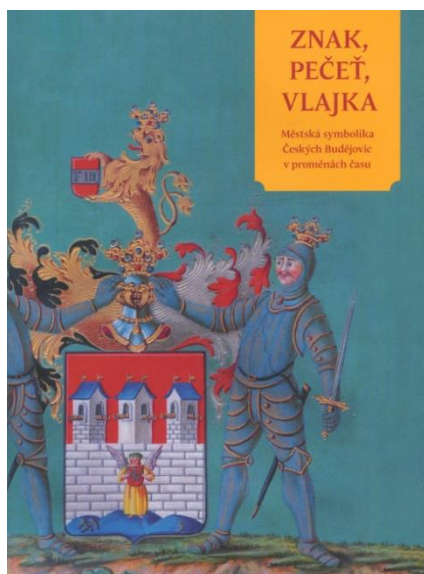
Nejmladší vystavené dokumenty z devadesátých let 20. století přiblížily završení vývoje městské symboliky, kdy došlo konečně k oficiálnímu schválení gotické podoby znaku, a kdy byla podoba a užívání jednotlivých symbolů svázána zvláštní vyhláškou.

Archivní výstava upozornila na některé další městské symboly, jakými jsou razítka, městské barvy, vlajka, ale například i logo nebo primátorský řetěz – jeho originál se stal pomyslným „zlatým hřebem“ (vlastně stříbrným, pozlaceným) naší expozice, a měli jsme štěstí, že pan primátor ho po celou dobu konání výstavy nepotřeboval.

S historickými městskými barvami – červenou a bílou – souvisí užívání městské uniformy, o níž existují stručné zmínky v pramenech z let 1631 a 1680. Jak přesně vypadala, nevíme. Přesto se během přípravy výstavy objevil nápad pokusit se o kresebnou rekonstrukci stejnokroje, a následovala ještě odvážnější idea vytvořit hmatatelnou repliku takové uniformy. Za pomoci odborníků na dobové střihy byla budějovická „městská uniforma“ nakonec ušita a během vernisáže výstavy poprvé veřejně představena. Kdo ví, třeba se tato myšlenka ujme a před radnicí bude někdy stát čestná stráž v historickém stejnokroji. Vždyť i krumlovský zámek mají vbrzku opět střežit knížecí granátníci v mundúrech schwarzenberských barev.

Nad výstavou o městské symbolice, stejně jako nad celým jubilejním rokem 2015, se již zavřela hladina dějin. Trvalou připomínkou archivní výstavy, jejíž exponáty byly vráceny do depozitářů, zůstane přinejmenším stejnojmenná kniha. Podařilo se ji vydat společným úsilím budějovického nakladatelství Veduta a magistrátu, má dvě stovky barevných stran a představuje klopotný vývoj městské heraldiky, sfragistiky a vexilologie mnohem podrobněji, než jsme mohli učinit na tomto místě.

Znak, pečeť, vlajka – Městská symbolika Českých Budějovic v proměnách času, PhDr. Daniel Kovář, Vydavatelství Bohumír NĚMEC – VEDUTA, České Budějovice 2015

Kniha, jejímž námětem a obsahem je znak města Českých Budějovic a další symboly královského města na soutoku řek Vltavy a Malše, byla vydána v roce 750 výročí založení města.

Obsahem knihy, která byla veřejnosti představena na vernisáži výstavy „Znak, pečeť, vlajka. Městská symbolika Českých Budějovic v proměnách času“ dne 12. listopadu 2015 jsou symboly města Českých Budějovic. Jak je autorem knihy, který je v současnosti asi největším odborníkem na historii města Českých Budějovic popisováno, původní královský majestát, ve kterém by se

současní badatelé mohli dozvědět, který z českých králů udělil městu jeho první symbol, tedy znak, se ani v českobudějovickém, ani žádném jiném archivu nedochoval. Prvním, a tedy nejstarším dochovaným, a fyzicky existujícím městským symbolem je bronzový typář (pečetidlo), které je dnes uloženo v depozitáři Jihočeského muzea. Podle odborníků je jeho vznik datován na přelom 13. a 14.století.

V jednotlivých kapitolách autor knihy představuje počátky symboliky měst všeobecně, seznamuje čtenáře s pravidly sfragistiky (nauka o pečetích), důvodech používání pečetního vosku různých barev, všeobecně popisuje i pravidla dalších pomocných věd historických - heraldiky (nauka o znacích) a vexilologie (nauka o vlajkách a praporech). Samostatné kapitoly se zabývají počátky městského znaku, vznikem a důvody ztráty majestátu z doby krále Matyáše, následného polepšení znaku českým králem Vladislavem Jagellonským z roku 1479 a jeho dalším používáním.

Kniha je dále členěna podle jednotlivých období a je v ní popisováno, jak probíhaly jednotlivá polepšení znaku a následně i změny vzhledu pečeti města. Zabývá se tak například obdobími 15. až 17.století a následně jednotlivými obdobími až do konce existence Habsburské monarchie.

Samostatné kapitoly se týkají i vývoje městské symboliky v období první republiky, nepovedeného odhabsburštění a používání v době druhé světové války. Po roce 1945 se městští radní rozhodli, že se město vrátí k podobě městského znaku ze svých počátků, proto se začaly vytvářet různé podoby znaku v gotickém štítu, ale žádná oficiální podoba vlastně neexistovala. Jsou známé návrhy, vytvořené výtvarníkem Karlem Štěchem z roku 1951, nebo heraldikem Jiřím Loudou z roku 1970. V současnosti se používá podoba městského znaku, jehož návrh vytvořil v roce 1996 Alexander Dubský.

Zbývající část publikace se zabývá jednak použitím znaku města v symbolice organizací a podniků, které jsou neodmyslitelně spjaty právě s městem Českými Budějovicemi, a poslední část knihy mapuje použití znaku města v městské architektuře.

Vydaná kniha je určitě významným počinem v souvislosti s letošním výročím založení města Českých Budějovic, bohužel ale jediným, který se podařilo v kdysi královském městě Českých Budějovicích v roce oslav uskutečnit.

Jak už jsem naznačil v úvodníku tohoto čísla, chci se dnes zabývat událostmi, které se staly od okamžiku, kdy byl v denním tisku poprvé oznámen záměr pana Vladimíra Vopaleckého, jehož strýc Josef létal za války ve Francii a Anglii, na vybudování památníku našim letcům, kteří za naši svobodu bojovali a mnohdy i padli ve II. světové válce.

První zmínka o tomto záměru se objevila v Českobudějovickém deníku 16. října 2011. Správně se v něm psalo, že hrdinství těchto příslušníků československé republiky bylo za minulého režimu úmyslně opomíjeno. A je také pravda, že současní mladí lidé o hrdinství našich pilotů vědí stále velmi málo. Ale to už není chyba minulého režimu, ale právě toho současného. Vzhledem k tomu, že jsem působil mimo jiné i jako průvodce ve vznikajícím „Muzeu československých válečných veteránů“ na zámku v Jemnici, mohu slova pisatele tohoto článku potvrdit. A také mohu potvrdit i to, že o některých událostech z druhé světové války neví ani moji současníci, kteří se narodili již po II. světové válce. Výjimku tvoří asi jen zájemci o novodobou historii a modeláři – u nich jsou vědomosti o tomto období někdy až nadprůměrné. Ale zpět ke zveřejněné zprávě. Pisatel článku se ale dopustil i určité nepřesnosti, když mezi vojáky, „kteří

nasazovali svůj život v boji proti fašismu“ zařadil jen „české letce, kteří bojovali v britském RAF“. Úplně pominul skutečnost, že čeští letci bojovali ve II. světové válce nejenom v Anglii, ale i v Polsku, Francii a v řadách svobodných francouzů na středním východě, v Africe, a také v SSSR. A někteří potomci našich přistěhovalců bojovali i v řadách Americké armády.

V roce 2011 byl dokonce uspořádán vzpomínkový koncert na počest našich válečných hrdinů v Českých Budějovicích, při kterém bylo vybráno na postavení tohoto pomníku 40 tisíc korun. Dále se také pisatel článku zmiňuje o tom, že žádost o dotaci od Ministerstva obrany byla zamítnuta a na žádosti, které poslal pan Vopalecký firmám v Českých Budějovicích mu buď bylo odpovězeno zamítavě, nebo nebylo odpovězeno vůbec.

Iniciátor se proto obrátil se žádostí o pomoc na magistrát města Českých Budějovic. Zastupitelé města však na zasedání v březnu roku 2011 jeho žádost zamítli. Jediné, co iniciátor touto akcí získal, byl příslib pronájmu pozemku na Senovážném náměstí. Pozemku, na kterém již v minulosti stál pomník plk. Švece – velitele československých legií v Rusku. Dalším pozitivem této akce byl příslib poskytnutí příspěvku od některých členů zastupitelstva Českých Budějovic. Již v tomto okamžiku se objevily dotazy, proč pomník pouze letcům RAF, když naši letci létali i jinde? Odpověď iniciátora záměru byla, že je přece úplně jedno, jestli na křídlech měli bílou nebo rudou hvězdu, že je důležité, že bojovali proti společnému nepříteli. S tímto vyjádřením nelze než souhlasit, ale o to víc udivují výsledky architektonické soutěže, kterou následně v roce 2012 vyhlásil Úřad města Českých Budějovic. Podle sdělení iniciátora pana Vopaleckého na otázku, jak by měl pomník vypadat odpověděl, že by to rozhodně už z dálky mělo připomínat létání a piloty, rozhodně odmítl jakýkoliv abstraktní motiv. Dokonce bylo vysloveno, že by se mělo jednat o znázornění letectva za války – křídla, vrtule nebo kabiny a to například z kamene nebo bronzu.

V následujícím roce (2012) vyšla v denním tisku pouze jedna zpráva. Podle ní již po roce bylo na kontě více jak 130 tisíc Kč. Potěšující bylo i sdělení, že se má jednat o „pomník, který by připomněl hrdinství letců, kteří bojovali za Československo na frontách II.světové války“. Záměr vybudovat pomník se dostal do povědomí občanů v Českých Budějovicích. A další důležitou informací bylo to, že konečnou podobu pomníku vybere odborná porota složená ze zástupců města a odborníků. Město totiž vyhlásilo architektonickou soutěž, která probíhala od listopadu 2012 do 18.ledna 2013. Podmínkou bylo, že členem řešitelského týmu musí být alespoň jeden architekt a celkový rozpočet akce nesmí překročit výši 1 milion Kč. Ve stejném článku byly uveřejněny názory kurátora Domu umění Michala Škody. Podle něj bude zpracování projektu „šíleně složité“, pomník musí vypadat jako pomník z 21.století a že půjde o zkvalitnění veřejného prostoru.

Dne 1.listopadu 2012 byla vyhlášena architektonická soutěž. Podíval jsem se na webové stránky Úřadu města Českých Budějovic, které soutěž vyhlásilo. Tam jsem získal i další informace o této veřejné soutěži. Předmětem soutěže bylo zpracování návrhu Památníku letcům 1939 – 1945, který má vzniknout ve veřejném prostoru Senovážného náměstí na zelené ploše před hlavní poštou. Účelem památníku je vytvořit v části veřejného prostoru Senovážného náměstí důstojné pietní místo, kterým bude vyjádřena úcta českým letcům, kteří měli tu odvahu odejít od svých rodin i přes hrozbu perzekucí proti nim a jít bojovat za svobodu naší vlasti ve 2. světové válce na straně spojenců proti nacismu. V tomto boji mnozí z nich položili své životy. Nebylo jejich volbou, že se tento boj odehrával především v rámci perutí RAF. Tato skutečnost však nebyla většině z nich po únoru 1948 zapomenuta a mnozí na ni doplatili dlouholetou ztrátou svobody i svými životy. Je třeba, aby tyto skutečnosti byly především mladé generaci neustále připomínány uctěním jejich památky, a právě důstojný památník by měl toto připomenutí a úctu soudobými výtvarnými a architektskými prostředky vyjádřit. Na památníku bude umístěn nápis. Text nápisu není přesně určen, soutěžící jej mohou navrhnout jako součást soutěžního návrhu. Celkový rozpočet na realizaci Památníku letcům v maximální výši 1 milion Kč bez DPH. Soutěže se mohli zúčastnit fyzické osoby a právnické osoby z České republiky, z členských států Evropské unie a Švýcarské konfederace, z nichž alespoň jeden musí být autorizovaným architekty. Každý předložený návrh musí mít grafickou, textovou a digitální část.

Kriteria hodnocení byla následující :

- celková výtvarná, urbanistická a architektonická kvalita návrhu
- komplexnost a úplnost řešení
- kvalita materiálového a technologického řešení
- náklady na realizaci

A ještě zbývá uvést členy hodnotící komise, kteří byli nominováni městem do této komise. Stali se jimi JUDr.Ing. Tomáš Bouzek za město České Budějovice, Ing. Miroslav Irra za Regionální letecko-historickou společnost při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích, Vladimír Vopálecký – iniciátor soutěže, Ing.arch. Petr Heteša, Ing.arch. Hana Urbancová, prof.akad.sochař Jan Ambrůz a Michal Škoda. Jako náhradníci byli jmenováni Ing. Zábranský a Ing.arch. Filip Dubský. Datum zasedání poroty k hodnocení soutěžních návrhů bylo stanoveno na dny 28. a 29. ledna 2013.

Výsledky hodnocení soutěžních návrhů byly v Deníku uveřejněny 24. února 2013 – na prvním místě se umístil návrh pražského atelieru H3T s pracovním názvem “Sklop svůj zrak, spočín, pozoruj nebe a přemýšlej.” (Ing. arch. Eugen Řehoř, Jitka Pucandlová, Štěpán Řehoř a MgA. Vít Šimek). Jejich návrhem byl kovový kruh o průměru osm metrů s vodní plochou uprostřed a upravená plocha okolo. Letce také měla připomenou jejich jména umístěná přímo na kovovém objektu. Hlavním motivem pomníku ale mělo být nebe (???), ve kterém piloti bojovali? Hodnocení "odborné komise" jsem našel na webu města Českých Budějovic. Posuďte sami: „*Návrh je silným zástupcem současného směru myšlení po výtvarné i*

architektonické stránce. Jako jeden z mála pracuje s místem komplexně a nabízí poměrně jasně flexibilní urbanistické řešení. Hodnota myšlenky je podporována tradičními výrazovými nástroji v zapojení současných technologií a materiálů. Spornější je otázka výsledné realizace ve všech bodech návrhu a porota navrhuje zvažení změn a přepracování některých principů v další fázi. Kupříkladu nahrazení vodního prvku a řezový poměr plastiky. Návrh je graficky na nejvyšší úrovni spolu se současnými vyjadřovacími prostředky - pomocí jednoduchých piktogramů: IDEA-URBANISMUS-FORMA-VÝZNAM-OBSAH. Porota zde velmi oceňuje práci těmito jednoduchými prostředky v silném celku“.

Druhé místo podle webu města získal návrh s pracovním názvem "Základní formou památníku je převýšený obelisk." Autorem návrhu byli Ing. arch. Michal Nohejl, Ing. Pavel Jahelka. Autoři svůj návrh vysvětlovali následovně: Obelisk se rodí ze země a umírá v nebi. Obelisk neční plynule a kolmo vzhůru. Je rozlomen, deformován, perforován. První zlom symbolizuje jizvu Mnichovské dohody, zřízení Protektorátu Čechy a Morava a vypuknutí druhé světové války. Jisté znečitelnění nápisu na obelisku jeho rozříznutím a posunem, podtrhuje násilnost a dramatičnost těchto historických okamžiků, které nebylo v moci jednotlivců jakkoliv ovlivnit či odvrátit. Druhý zlom, či spíše hmota odečtená z obelisku symbolizuje válečná léta. Řadu kruhových děr v obelisku lze volně interpretovat jako nezaplňný prostor po spolubojovnících, kteří padli v boji nebo jako prostřílený trup letounu. Třetí zlom je nejdelší, táhlý a plynulý. Symbolizuje léta komunistické diktatury, represí a snahy režimu nepohodlné osoby zlomit a vymazat jakoukoliv připomínku na hrdinství letců z paměti společnosti. V tomto případě jsem hodnocení na webu města asi příliš nepochopil. Snad na tom budete trochu lépe: „*Forma převýšeného obelisku představuje časovou osu našeho národa, od země k nebi, od zrození ke smrti. Osa je polámana zlomy osudových událostí - léta 1918, 38, 48, 68, 89... Autorovi nestačí připomínat jen osudy pilotů, chtěl by prostřednictvím stély vyprávět příběhy všech hrdinů, kteří tyto osudové zlomové body zdolávali. I hlavní nápis je rozlomen. Poslední a současně nejdelší úsek obelisku patří období komunistického útlaču, jehož představitelé se pokusili hrdiny ze Spitfirů zcela z paměti národa vymazat... Otvory v těle obelisku představují padlé hrdiny, jsou to jeho chybějící části. Na mlatovém poli, obklopující obelisk, jsou pravidelně rozptýleny železné obdélníkové desky - to jsme my, současníci. Krásná, stále platná a hluboká idea. Návrh působí vyváženě, je dobře umístěn, mírně odvrácen od kvadrantu křižovatky. Střízlivé promítnutí vysokého (mezi návrhy nejvyšší) objektu vyvolalo obavu, že tento návrh fyzicky přetlačil možnosti daného místa“.*

Na třetím místě se umístil návrh s pracovním názvem "Ještě nikdy na poli lidských konfliktů nevděčila taková spousta za tak mnoho takové hrstce." Autory tohoto návrhu byli Ing.arch. akad.arch. Daniela Fenclová , Marek Nosek , Josef Odvárka, David Fryml. Návrh památníku sestává ze zrcadlové plochy, která zprostředkovává odraz nebe a trvale tak pozorovateli připomíná osudy hrdinů českého válečného letectva. Do kompaktní zrcadlivé plochy památníku bude vyřezán nápis "Českým letcům 1939 - 1945". Deska je v levém horním rohu zpracována tak, aby evokovala symbol RAF. Poměry jednotlivého rozdělení polí odpovídají poměrům ve znaku RAF. Vnější kruh je do desky vypískován, vnitřní je vyříznut. Před samotným památníkem je pietní prostor z tmavých čedičových desek a nerezové desky, který je nenápadně, ale přesto zřetelně oddělený od prostoru přístupného veřejnosti nerezovou lištou, do které je vepsán citát od Winstona Churchilla. V hodnocení poroty se dočteme následující: „*Jedná se o velice jednoduchý a přitom velmi vtipný návrh ztvárněný minimalistickými prostředky se silnou a jednoznačnou symbolikou. Jde o zrcadlovou desku zakotvenou šikmo do země, ve které se zrcadlí obloha. V levém rohu je pak vyřezána část symbolu RAF. Vizuální působení návrhu je v tomto případě redukováno na tu nejpodstatnější a nejzásadnější symboliku, což je nebe jako dějiště tehdejších bojů a zároveň jako symbol svobody, stejně jako symbol té nejposlednější instance nepřeživších letců, a to jak v pravém slova smyslu, tak i v tom přeneseném.*

Celkem se k této architektonické soutěži přihlásilo 54 návrhů. Výsledky, uveřejněné v denících a na webových stránkách byly rozporuplné. Některé prameny uváděly, že první cena udělena nebyla, některé že ano, členové komise se na pořadí návrhů nedohodly jednoznačně. **Ve zmíněném článku z 24. února 2013 dokonce iniciátor celé akce, pan Vopalecký uvedl, že je vybranou variantou zklamán.** Mělo se jednat o pomník letcům, ne námořníkům. Uvedl, že v porotě vlastně zasedli pouze tři fandové letectví, kteří chtěli prosadit letecký motiv. Dokonce v článku doslovně řekl: *„Mluvil jsem před soutěží s některými veterány, válečnými letci, a oni mě prosili, hlavně aby nevznikla nějaká fantasmagorie, aby vzniklo něco, co bude alespoň trochu připomínat letadlo nebo piloty. A komise vybrala přes nesouhlas části členů takovouhle mísu s vodou“.* Dále se zmínil, že ačkoliv má jít o pomník letcům, že to vypadá, jako by některé návrhy byly spíše pomníky svým autorům a že podle toho, co neoficiálně slyšel to vypadá, že na tomto lukrativním místě nakonec nic nebude.

Reakce na sebe nedaly příliš dlouho čekat, a rozhodně nebyly lichotivé – já sám jsem se ke kritice také připojil článkem z 11. března 2013. Nechci opakovat celý článek, nicméně asi nejdůležitější byla absence jakéhokoliv motivu, který by pomník spojoval s letectvím. Pomník jsem v článku přirovnal k umyvadlu s vodou, ve kterém si naši páni radní a členové poroty symbolicky myjí ruce nad několik desetiletí trvajícím přehlížení toho, co pro nás letci ve II. světové válce obětovali. Pomník, který vybrala „odborná porota“, ve které převažovali tzv. „odborníci“ z řad umělců a architektů je oslavou cizího státu. Státu, který nejenom že využil naše vojáky k vlastní obraně, ale ještě si za tu obranu od naší republiky nechal zaplatit a to do posledního penny. Nestálo jim, že za jejich obranu položilo životy několik stovek našich vojáků. Přimlouval jsem se za zrušení verdiktu poroty, složení nové poroty s převahou normálně uvažujících odborníků, ne rádobý umělců a prznitelů měst z řad architektů – ten by v porotě stačil jeden. A podobnou reakci jako já mělo i mnoho dalších kritiků práce poroty.

Poslední zprávou, uveřejněnou v roce 2013 bylo sdělení, které v deníku vyšlo 17. května a oznamovalo, že návrhy na pomník jsou vystaveny v Kulturním domě Slávie. Podle fotografií, které jsem u článku viděl, snad jen jeden z návrhů stál za úvahu o tom, jak by mohl pomník československým letcům vypadat. Po této zprávě se deníky na dlouhou dobu se zprávami o pomníku odmlčely. Až po více jak 13 měsících se v Deníku objevila zprávička, že jednání mezi magistrátem a vítězem architektonické soutěže vážnou a snad budou důvodem ukončení těchto jednání. Dokonce bylo uvedeno, že Sdružení na výstavbu pomníku letcům magistrát požádalo, aby soutěž ukončil. A již 28.6.2014 vyšla další zpráva, která potvrdila, že rada města ukončila jednání s vítězem architektonické soutěže.

A co se bude dít dál? Od 28. června 2014, kdy vyšla poslední zpráva o tomto pomníku je ticho po pěšině. Mlčí deníky, mlčí i úředníci magistrátu a zastupitelé města Českých Budějovic. Doufejme, že se zástupci města poučili z kritiky jejich postupu v první fázi výběru vzhledu památníku, a v kole druhém bude konečně vybrána podoba pomníku, se kterou budou souhlasit hlavně ti, kterých se to týká – i když jich v současné době je opravdu pomálu, nechali by se asi spočítat na prstech jedné ruky...

Pro inspiraci, přečetl a vyslechl jsem několik kritických rozhovorů k tomu, jak vypadá pomník letcům na Klárově – nevhodný, kýčovitý, rozhodně by se měl zlikvidovat... Všechny tyto názory, které byly vysloveny se týkaly pomníku, který v očích umělců nevyhovuje. Asi by se jim více líbil letectví nepřipomínající, fantasmagorický a nesmyslný moderní paskvil, který hlavně vytvořil některý ze současných „vyvolených“. Jenomže tyhle připomínky osob a jejich činů jsou určeny pro normální řadové členy společnosti a hlavně mladou generaci, tedy pro ty, kterým současné umělecké paskvily naprosto nic neříkají. A jestliže naši současní umělci ve zmíněném pomníku nevidí uložené symboly, které v nich vidí ostatní, je to více než smutné. Pomník na Klárově přesně vystihuje vše, co bych rád viděl i v pomníku v Českých Budějovicích – okřídlený, řvoucí lev s vytaženými drápy přece symbolizuje odhodlání letců,

kteří odešli za hranice své vlasti dobývat její svobodu. A jestliže to v případě pomníku na Klárově umělci nejsou schopni pochopit, je mi jich upřímně líto.

A pro jejich inspiraci – nikdo ze soutěžících nepracoval se základním symbolem - pilotním odznakem prvorepublikových letců...

V průběhu roku 2015 se ale nakonec ledy v Českých Budějovicích hnuly. Město zrušilo architektonickou soutěž a v květnu byl publikován v časopisu 5 plus 2 rozhovor s iniciátorem celé akce, panem Vopáleckým, ve kterém bylo sděleno, že pomník bude vypadat úplně jinak než byly výsledky architektonické soutěže. Bude mít podobu britského stíhacího letounu Spitfire a na podstavci budou čtyři jména letců, kteří se narodili v Českých Budějovicích a ve válce zahynuli - František Marek, Jaroslav Jelínek, Josef Šimandl a Václav Štětko. A již v průběhu června se na místě začalo budovat. A protože městská soutěž neuspěla, bylo to bez přispění z městské pokladny.

Slavnostní odhalení pomníku se uskutečnilo dne 12.zář 2015 a toto datum bylo vybráno záměrně - jednak v roce 2015 se slavilo 75 výročí bitvy o Británii, navíc 14.zář 1940 zahynul první z uvedených našich letců - František Marek, jehož letounem byl právě stíhací letoun Spitfire, tedy letoun stejného typu, jaký byl předlohou pro laminátový model, který je na kamenném podstavci umístěn. Odhalení pomníku se zúčastnili generál Emil Boček, plukovník Alois Dubec a dále manželky dvou válečných letců, kteří se na straně Anglie zapojili do bojů ve II. Světové válce. Jiřina Malá, manželka plukovníka Milana Malého, který bojoval i v severní Africe a po válce právě v Českých Budějovicích cvičil izraelské piloty, a Božena Hlad'ová, manželka Jaroslava Hlad'a, velitele 312 perute RAF a po válce velitele jednotky, která operovala z českobudějovického letiště.

A jak hodnotil uplynulé období iniciátor celé této akce, Vladimír Vopálecký? "Mám za sebou osm let dlouhou cestu plnou obcházení úřadů a kanceláří a leštění klik, než se podařilo věc dotáhnout do konce". Za tu dobu pan Vopálecký kromě veřejné sbírky uspořádal i dva benefiční koncerty, jejichž výdělek byl určen právě na vybudování tohoto památníku.

A co říci nakonec? Blahopřeji panu Vopáleckému k jeho rozhodnutí odmítnout nesmyslný výsledek naprosto zbytečné veřejné soutěže města a fantasmagorickému rádobyuměleckému výplodu pánů architektů a řídit se zdravým selským rozumem. Dobrá věc se nakonec přece jenom podařila.

Prameny a literatura:

- <http://www.c-budejovice.cz/>
- http://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/
- <http://budejovice.idnes.cz/>

Rok 2015 byl na Blatensku ve znamení několika důležitých výročí. Hned dvě si připomnělo město **Blatná**. Prvním bylo **780 let od první písemné zmínky**. Ta se objevuje ve formě přídomku šlechtice Vyšemíra z Blatné, který figuruje ve svědečné řadě na listině krále Václava I. pro klášter v Chotěšově ze 17. února 1235. Větší, ovšem zasloužená pozornost byla věnována výročí **500 let od vysvěcení blatenského děkanského kostela Nanebevzetí Panny Marie**, který spolu s vodním zámek představuje nejvýznamnější architektonickou památku Blatné. Postaven byl sice již před polovinou 13. století, ale kolem roku 1500 podnikl tehdejší majitel blatenského panství, významný politik jagellonské éry, pan Zdeněk Lev z Rožmitálu, jeho rozsáhlou pozdně gotickou přestavbu prakticky do současné podoby. Nejvýraznějším výsledkem této přestavby je sklípková (diamantová) klenba svedená na mohutné válcové pilíře dělicí chrámový prostor do podoby dvoulodí, což je méně obvyklý způsob uspořádání uplatňující se především v jižních Čechách. Spolu s popisovanou klenbou to činí z blatenského kostela významnou a cennou ukázkou pozdně gotické sakrální architektury.

K novému vysvěcení (konsekraci) kostela, které si vyžádala jeho rozsáhlá přestavba, došlo o svátku Narození Panny Marie dne **8. září 1515** a vykonal jej pomocný biskup olomoucký Martin Göschl.

Římskokatolická farnost Blatná zahájila v souvislosti s nastávajícím výročím již v roce 2014 takzvaný rok příprav. Jeho cílem bylo neustále upozorňovat na blížící se oslavy a především zdůraznit jejich duchovní rozměr. V jednom z oken kněžiště kostela, které je obráceno směrem k náměstí, byl pro tento účel po celou dobu zavěšen velký poutač. V samotném jubilejním roce 2015 pak bylo uspořádáno několik duchovních a kulturně-společenských akcí. Kostel byl v určitých dnech volně přístupný veřejnosti k prohlídkám, ve stanovených termínech i komentovaným. Součástí programu oslav byla rovněž prezentace knihy „*Blatná – Děkanský kostel Nanebevzetí Panny Marie*“ v pátek před poutní slavností patronky chrámu 14. srpna. Nová publikace zachycuje na 265 stranách stavebně historický vývoj blatenského kostela v kontextu dějin duchovní správy, města a hradu (zámku) a formou průvodce představuje jeho vnitřní vybavení. Vydalo ji Město Blatná ve spolupráci s Římskokatolickou farností Blatná u českobudějovického nakladatelství Veduta. Autorsky se na ní podíleli PhDr. Roman Lavička, Ph.D., pracovník Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích, Vladimír Červenka, Mgr. Karel Petrán, bývalý ředitel Městského muzea v Blatné a P. ThLic. Marcin Aleksander Piasecki, duchovní správce blatenské farnosti. Kniha je vybavena bohatou obrazovou dokumentací, obsahuje kapitolu věnovanou blatenskému kostelu jako námětu ve výtvarném umění, současné liturgické praxi, přehled kněží a děkanů, kteří v Blatné působili a slovníček odborných pojmů.

Vrcholem oslav byla 6. září slavnostní výroční bohoslužba celebrowaná českobudějovickým pomocným biskupem Mons. Pavlem Posádem, při níž byla požehnána nová bohoslužebná roucha, křížová cesta a zpovědnice. Bližší informace a fotografie z roku oslav blatenského kostela lze najít na www.blatna.farnost.cz/fotokronika/.

Několik důvodů k oslavám měly v roce 2015 také **Bělčice**. Na jaře jim byl obnoven **status města** (tím se Bělčice staly rozhodnutím císaře Františka Josefa I. z 23. prosince 1898). Příslušný dekret převzal 26. března 2015 z rukou předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky starosta Pavel Vejšický. Současně obdržel ještě jeden dekret, díky kterému přibyla k dosavadním symbolům obce a nyní již zase města také **vlajka**. Tvoří ji červený list se dvěma bílými zkříženými klíči podložený vztyčeným bílým mečem se žlutou rukojetí. Uplatnily se zde tedy beze změny figury z již existujícího znaku, jehož počátky mají základ v privilegiu Ferdinanda I. z 19. září 1556. Jde o atributy sv. Petra a Pavla, jimž je zasvěcen bělčický kostel. Kolem jejich svátku se také v Bělčicích odbýval nejstarší jarmark.

Nejvýznamnější událostí ovšem bylo, stejně jako v Blatné, **500. výročí vysvěcení kostela**. Biskup Martin Göschl, který na začátku září 1515 pobýval v Blatné, si odtamtud „odskočil“, aby dne **1. září 1515** konsekroval kostel v Bělčicích, jak dokládá nápis na severní straně kněžiště. I v Bělčicích se tak stalo v souvislosti s předchozí pozdně gotickou přestavbou, při níž byla loď zaklenuta podobně jako v případě Blatné sklípkovou klenbou. V Bělčicích tak jde o její nejsevernější výskyt v rámci jižních Čech.

Aby byly co nejbližší datu historického svěcení, konaly se oslavy kostela v sobotu 5. září. Do Bělčic také zavítal pomocný biskup českobudějovický Mons. Pavel Posád a při slavnostní mši požehnal nový, již třetí zvon pro bělčický kostel dodaný stejně jako oba předchozí firmou Josefa Tkadlece z Halenkova a nesoucí jméno patronů kostela „Sv. Petr a Pavel“. Dále posvětil také novou vlajku obce, upomínkové předměty a opravený hřbitovní kříž. Pro účastníky oslav byl připraven bohatý program. Na městském úřadě mohli shlédnout výstavu dokumentů k historii Bělčic, na fáře zase expozici bohoslužebných rouch a předmětů. Odpoledne byla přednáška o historii, stavebním vývoji a vnitřním zařízení kostela, koncert duchovní hudby, hudebně-recitační vystoupení dětí ZŠ a MŠ Bělčice a písně chval v podání bělčického duchovně rytmického souboru „BEDRS“. Díky dobré spolupráci zainteresovaných subjektů (Římskokatolická farnost Bělčice, Město Bělčice, ZŠ a MŠ Bělčice ad.) a pěknému počasí se oslavy velice vydařily. Fotografie z předávání dekretů v PS PČR naleznete zde www.belcice.cz/statut-mesta-a-vlajka/gs-1014/p1=2123 a z oslav výročí bělčického kostela na následujícím odkazu www.zonerama.com/sanki/Album/894399.

Autor článku seznamuje návštěvníky kostela v Blatné s jeho historií

V tomto díle galerie jsem se zaměřil na jednu erbovní figuru, jejíž držitel proslavil Čechy v celé středověké Evropě. Představovanou figurou je rak a kromě onoho slavného, v boji neporaženého husitského vojevůdce toto znamení nosily i další, a to nejenom české, nebo moravské rody. Rak značí neústupnost a vzdor, protože to, co svými klepety uchopí, nechce pustit. Zároveň je i symbolem zpátečnictví, snad proto, že při ohrožení se pohybuje ocasem napřed.

Prvním představovaným rodem jsou **Bulvanové z Bulvanu**. V tomto případě se jedná o rod pocházející ze Těšínska. Jeho příslušník, Štěpán Adam byl v letech 1595-98 hejtmanem na hradě Hluboké. Působil ve službách pánů z Hradce i pánů z Rožmberka. Koncem 16. století byl vlastníkem tvrze v Těmicích a jeho náhrobní kámen s vyobrazením jeho erbu se znamením raka se dochoval ve farním kostele v Jindřichově Hradci. Zemřel roku 1609.

Druhým dnes představovaným rodem jsou **Žitínští z Blaždice**, pocházející ze zaniklé vsi Blaždice. Předkové tohoto rodu se připomínají od druhé poloviny 15. století. a své jméno získali po vsi Žitínu u Nepomuku. Žitín držel Jan od konce 15. století, ale jeho dědicové jej byli nuceni roku 1523 kvůli dluhům prodat. Ve druhé polovině 16. století jsou členové rodu připomínáni na statku Pohorsko a poslední z rodu byl pravděpodobně Lipolt, který je zmiňován do roku 1601. Jím patrně rod vymřel po meči. Erb tohoto rodu byl zvláštní tím, že jeho tinktury porušovaly heraldické pravidlo o barvách a kovech. Rak měl barvu červenou a jejich štít byl modrý.

Třetím dnes představovaným rodem je český erbovní rod **Švíků z Perče**. Jejich původní přídomek zněl z Telce. Majetek a nový přídomek získal rod po smrti posledního žijícího příslušníka rodu Rakovnických z Perče, který neměl potomky a bratří Martin, Václav a Cyprián dědictvím získali majetek v Hostivaři a vyprosili si na králi Ferdinandovi I. možnost používání erbu zaniklého rodu. Stalo se tak 28. října 1549 a erb je popisován takto: "Štít žluté barvy, ve kterém jest rak celý modré barvy, kolčí helm s přikryvadly žlutými modrými a nad tím vším rak tak jako jest na štítu". Tento erb i heslo bylo vyprošeno od Švíkův, poněvadž vyhynutím Rakovnických z Perče odumřely. Dalším hostivařským pánem se stal Viktorin Švík z Telce. Po jeho smrti majetek zdědila jeho matka Johanka ze Zahrádky.

Čtvrtým dnes představovaným rodem je rod **Puteani**. V tomto případě se jedná o rod původem z Itálie, který se usadil v Čechách až v 17. století. Roku 1637 získal Erhard, císařský důstojník, starý český rytířský stav a potvrzení erbu. Jeden z jeho potomků, Ferdinand Felix, držel v letech 1718-1722 Těchobuz, kde počal přestavbu tamní tvrze na zámek. Bratr majitele Těchobuze, Antonín František byl hejtmanem Čáslavského kraje a v majetku měl Nový Dvůr a Zubří. Roku 1725 koupil Josef František Antonín Puteani statek Soutice, na kterém hospodařil padesát let, a podařilo se mu hospodářství zvelebit tak, že byl vzorem všem okolním statkům. Náležitou odměnou mu bylo roku 1782 povýšení do panského stavu. Rok po jeho smrti (1837), byly Soutice jeho dědici prodány. Příslušníci rodu se dožily 20. století, do roku 1906 se uvádějí na zámku Třebušín u Litoměřic.

Jako posledního jsem si ponechal onoho slavného vojevůdce. Byl jím **Jan Žižka z Trocnova**. Rod Žižků pocházel z jihočeské vesnice Trocnova, která leží nedaleko od Borovan. Jednalo se o vladycký rod, jehož erb byl poprvé nalezen na nepříliš zřetelné pečeti z roku 1378. Barvy erbu nejsou doloženy, všechna vyobrazení tohoto rodového erbu jsou proto pouze pravděpodobná. Předpokládá se, že barvy erbu jsou následující: červený rak na stříbrném poli štítu. K jeho potomkům se v 16. století hlásila rodina Žižků, žijících v Kolinci u Klatov. Nepodařilo se však prokázat společný původ. Jan Žižka se narodil někdy kolem roku 1360 v jihočeském Trocnově, samotě ležící uprostřed lesů asi 16 km jihovýchodně od Českých Budějovic. Podle pověsti se narodil pod stoletým dubem v okamžiku velké bouřky.

O jeho osudech v dětství a období dospívání jsou historické prameny velice chudé, nicméně i tak je známo, že o levé oko přišel právě v tomto období. Pravděpodobně se oženil a měl i děti, ale jako hospodář asi příliš nevynikl, protože na začátku 15. století je jeho jméno zmiňováno, stejně jako jména dalších zchudlých jihočeských zemanů, ve skupině lapků a zbojníků kolem vůdce Matěje, kteří ničí a přepadávají rožmberský majetek. V roce 1409 získává milost od krále Václava IV. A odchází do Polska, kde bojuje proti Řádu německých rytířů. Jeho jméno je zmíněno i ve spojitosti s bitvou u Grunwaldu, ve které byl řád na hlavu poražen. Roku 1412 vstupuje Jan Žižka do služeb českého krále, usazuje se v Praze a znovu se žení. Setkává se zde s učením Mistra Jana Husa, přiklání se k husitským idejím a stává se stoupencem reformace. Aktivně se zapojuje do první pražské defenestrace. Na podzim roku 1419 odchází v čele radikálních husitů do Plzně, v jejímž okolí svádí své první vítězné bitvy - u Nekmíře a Štěnovic. Na jaře následujícího roku Jan Žižka se svými stoupenci z Plzně, která je silně protihusitsky založená, odchází. Vydávají se směrem na Sezimovo Ústí, kde bylo tehdy centrum jihočeských husitů. Na cestě jižními Čechami jsou pronásledováni vojsky katolických pánů z Písku a Strakonice, v prostoru Sudoměře dostiženi a napadeni. 25. března 1420 tak Jan Žižka svede svou první velkou vítěznou bitvu. Po příchodu na Tábor byl Jan Žižka zvolen jedním ze čtyř tábořských hejtmanů. Ještě téhož roku přichází na pomoc Praze, obležené vojsky římskoněmeckého císaře Zikmunda Lucemburského a poráží jeho vojska první křížové výpravy proti Čechům v bitvě na Vítkově 14. července 1420. Po tomto vítězství se Jan Žižka stal největší husitskou autoritou. Roku 1421, při obléhání hradu Rabí přichází Jan Žižka i o druhé oko. Ve stejném roce je Jan Žižka zvolen sněmem v Čáslavi do zemské prozatímní vlády a jako vrchní hejtman tábořský se podílí na likvidaci nejradikálnější části tábořských husitů - pikartů a adamtů. 7. ledna 1422 husitská vojska pod jeho velením poráží u Německého, dnes Havlíčkova Brodu, vojsko druhé křížové výpravy proti českým zemím. V roce 1423 po sporech s tábořskými kněžími Jan Žižka opouští spolu se svými přívrženci Tábor a odchází do východních Čech, kde zakládá Menší Tábor. Je zastáncem programu čtyř artikulů pražských a podporuje spíše střední měšťanské vrstvy a jeho politickým programem je tzv. Žižkův vojenský řád z dubna roku 1423. V létě se jeho vojsko zmocnilo Hradce Králové a poté se musí bránit spojeným vojskům katolické a utrakvistické šlechty a pražanů. Na jaře roku 1424 se Jan Žižka dohodnul s některými spojenci Tábora a 7. června 1424 spojená vojska kališnické a katolické šlechty a pražanů porazil v bitvě u Malešova. Následně jeho vojska obsadila města Kouřim, Nymburk, Český Brod a dokonce oblehne i Prahu. K jejímu dobytí ale nedojde, Jan Žižka sjednává smír a spojená vojska míří na Moravu, která se odklání od idejí husitské revoluce. Při tomto tažení ale Jan Žižka onemocní a 11. října roku 1424, v ležení u města Přibyslavi Jan Žižka z Trocnova a Kalicha umírá.

Tolik tedy k erbovnímu znamení raka. Kromě raka celého se v české heraldice objevují i jeho části - výrazná klepeta v různém provedení. Ale to už si necháme do některého z následujících pokračování této pravidelné rubriky. Máte se tedy na co těšit.

Prameny a použitá literatura:

Milan Mysliveček – Velký erbovník 1,2, FRAUS, Plzeň 2005/2006

Jan Halada – Lexikon české šlechty, AKROPOLIS, Praha 1999

Ottův slovník naučný

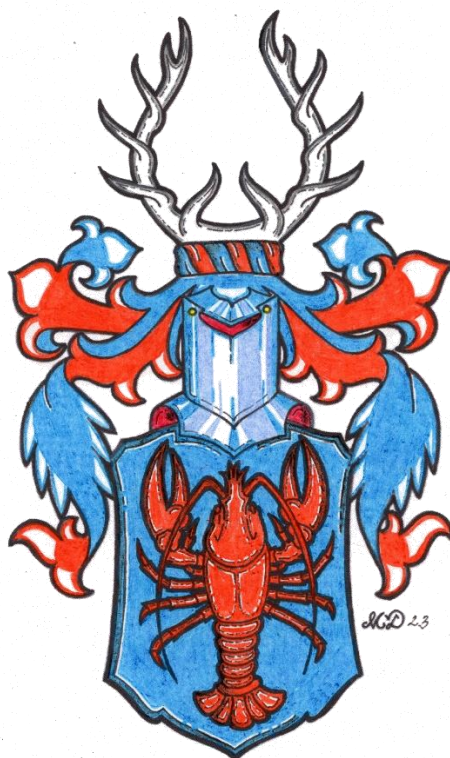
Janáček, Louda – České erby, Albatros, Praha 1988

Jan Pelant - Erby české, moravské a slezské šlechty, Lidové noviny, Praha 2013

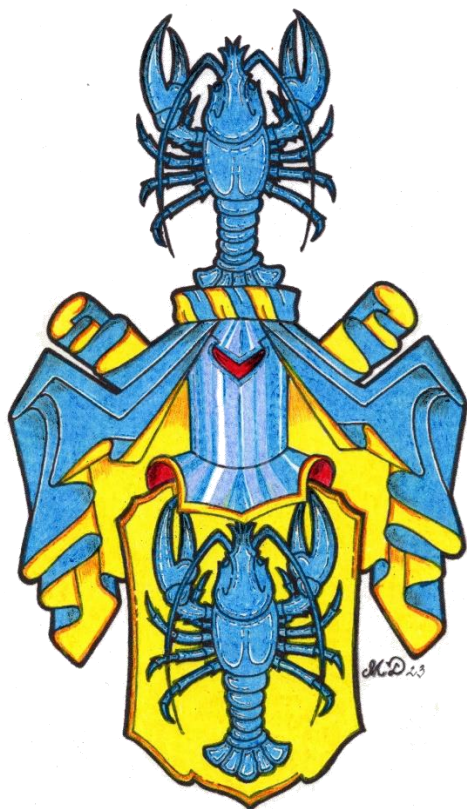
Petr Mašek - Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé Hory do současnosti, ARGO Praha 2008,2010

Bulvan z Bulvanu

Žitínský z Blaždice

Švík z Perče

Puteani

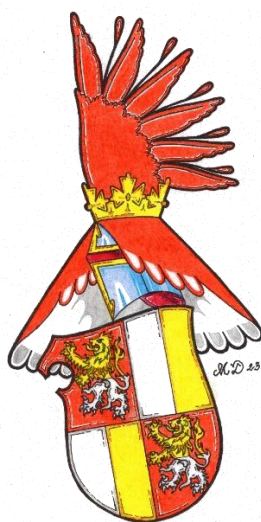
Diviš Bořek z Miletínka

de Couriers

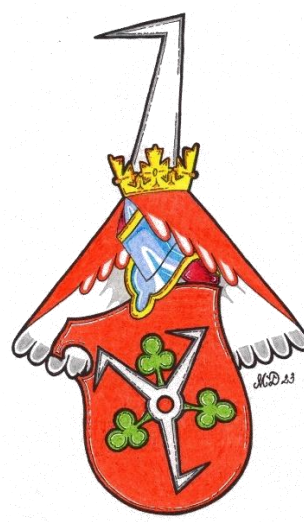
z Frymburka

z Rabštejna

Běškovec z Běškovic

Kekule ze Stradonic

Zárubové z Hustířan

Ze Schönfeldu

z Questenberka